

JERZY JÓZEF KOPEĆ CP
Lublin

KS. FRANCISZEK BLACHNICKI
JAKO PROMOTOR FORMACJI LITURGICZNEJ
KAPŁANÓW W POLSCE

Postać Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego wrosnięta jest na trwałe w posoborową reformę liturgii Kościoła w Polsce. Problematyka liturgii i jej odnowy we wspólnocie chrześcijańskiej stanowiła najbardziej żywy trend wśród zainteresowań naukowych wybitnego pastoralisty Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, charyzmatyka naszych czasów, twórcy polskiej szkoły duchowości i formacji laikatu oraz założyciela Ruchu „Światło – Życie” i nowych ewangelicznych wspólnot życia konsekrowanego¹ Sprawa liturgii, rozumiana w duchu Soboru Watykańskiego II, stała się częstym przedmiotem własnej refleksji naukowo-pastoralnej ks. Blachnickiego, jego wysiłków popularyzatorskich oraz niezwykle interesujących prób promowania nowych modeli sprawowania kultu chrześcijańskiego w środowiskach młodzieżowych, Ruchu „Światło – Życie”, wspólnotach zakonnych i kręgach duchowieństwa diecezjalnego² Według ks. Blachnickiego w procesie realizacji odnowy liturgicznej istotną sprawą jest formacja liturgiczna samych kapłanów. Już soborowa Konstytucja o liturgii poleciła duszpasterzom, by gorliwie dążyli do

---

¹ Por. pełną bibliografię prac ks. F. Blachnickiego i opracowań o nim: G. W i l c z y ń s k a, *Blachnicki Franciszek Karol*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, red. J. Mandziuk, t. VIII, Warszawa 1995, s. 72-95 (dalej: SPTK). Por. *Człowiek wiary konsekwentnej. Ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921-27 II 1987*, oprac. G. Wilczyńska, Lublin 1997

² J. J. K o p e ć, *Liturgia w życiu Kościoła według ks. Franciszka Blachnickiego*, w: *Gorliwy apostoł wewnętrznej odnowy człowieka. Materiały z sympozjum poświęconego Założycielowi Ruchu „Światło – Życie”*, Lublin–Kraków 1988, s. 31-51; F. B l a c h n i c k i, *Godziny Taboru*, Carlsberg–Lublin 1989, s. 37-42.

aktywizacji udziału wiernych w liturgii. Dokument ten jednak realistycznie stwierdza:

Ale osiągnięcia tych rezultatów nie można się spodziewać, jeżeli najpierw sami duszpasterze nie będą przeniknięci duchem i mocą liturgii i nie staną się jej nauczycielami. Konieczne więc należy zapewnić duchowieństwu odpowiednie wyrobienie liturgiczne (KL 14).

I. UWARUNKOWANIA FORMACJI LITURGICZNEJ KAPŁANÓW W POLSCE

Mając na uwadze sprawę duchowej i pastoralnej formacji liturgicznej duszpasterzy, ks. Blachnicki podzielał tu stanowisko swego kolegi uniwersyteckiego i ojca duchownego w Konwiktie Księży Studentów KUL ks. Rudolfa Zielasko (zm. 1987)³, który pisał:

Formacja księży w duchu odnowy liturgii to na pewno nie tylko zapoznanie ich z nowymi przepisami odnośnie odprawiania Mszy św. Chodzi o sprawę znacznie trudniejszą, o zmianę mentalności, wykorzenie swoistego egoizmu liturgicznego, o głębokie zrozumienie prawdy, że liturgia jest sprawą całego zgromadzenia liturgicznego a nie tylko przewodniczącego mu kapłana. Chodzi o szczerze i radosne uznanie laików za pełnoprawnych partnerów w kapłaństwie Chrystusa i w celebracji liturgicznej. Tego rodzaju nowe widzenie będzie owocem rzetelnych studiów i modlitewnego zamyślenia, najlepiej o dokumenty soborowe⁴

Wskazując na zarysowujące się w Polsce realne formy i inicjatywy służące pogłębieniu liturgicznemu kapłanów, których podtrzymanie i rozwijanie powinno być naczelną troską wszystkich odpowiedzialnych za postęp odnowy liturgicznej w Polsce, ks. Franciszek zdawał sobie sprawę z odrębnych uwarunkowań tego zadania w sytuacji naszego Kościoła. Dostrzegał występujące nagminne podejście jurydyczne do liturgii i daleko posuniętą bierność w postawie większości duszpasterzy w odniesieniu do realizowania tego sektora życia Kościoła w soborowej odnowie. Sami kapłani usprawiedliwiali często swoją postawę tym, że nie mieli żadnych dyrektyw

---

³ Por. S. C i c h y, *Zielasko Rudolf (1919-1987)*, SPTK VIII, 674-676.

⁴ R. Z i e l a s k o, *Laikat w liturgii Kościoła*, „Collectanea Theologica”, 38(1968), f. 3, s. 98 (dalej: CT).

z kurii diecezjalnej oraz że na własną rękę nie mogą podejmować akcji liturgicznej ani wprowadzać żadnych zmian. Podzielając stanowisko, że na pewno w liturgii są sprawy zastrzeżone kompetentnej władzy, gdzie nie może być żadnej inicjatywy oddolnej i samowolnego działania albo sama inicjatywa musi być przedłożona do aprobaty, ks. Blachnicki zwraca jednak uwagę, że wśród przepisów liturgicznych jest znacząca ilość zasad mających moc prawa liturgicznego przyjętego przez Kościół powszechny i na ich wykonanie nie trzeba osobnego zezwolenia władzy diecezjalnej. Te normy ogólnokościelne obowiązują już z chwilą ich promulgowania, jeżeli ich wprowadzenia w życie nie uzależnia się wyraźnie od decyzji władzy terytorialnej. Wprowadzanie odnowy liturgicznej w życie wspólnot lokalnych w wielu miejscach jest więc zależne bezpośrednio od wiedzy, ducha posłuszeństwa i gorliwości poszczególnych duszpasterzy i nie należy oczekiwać, że do wykonania każdego kroku reformy musi przyjść wyraźny nakaz „z góry” Dotyczy to całej sfery wychowania wiernych do świadomego i czynnego uczestnictwa w liturgii, tak usilnie zalecanego przez Konstytucję o liturgii. Misja ta złożona jest przez Kościół w ręce gorliwych duszpasterzy i w realizacji tego zadania nie mogą się oni ciągle oglądać na wskazania i rozkazy „z góry” To właśnie w soborowej Konstytucji o liturgii zostały już podane zachęty i istotne wskazania dla reformy całej sfery celebracji misterium Chrystusa przez wspólnotę Jego uczniów⁵

Program, który wypracował Sobór Watykański II w swoich założeniach doktrynalnych i sugestiach pastoralnych, odwołuje się do rzeczywistości Kościoła jako misterium zbawienia oraz zadania budowania przez duszpasterzy wspólnoty ludu Bożego, która na ziemi realizuje dzieło swego Założyciela. Odczytując znaki posoborowego czasu i wskazując na potrzebę permanentnej formacji w liturgii i przez liturgię zarówno kapłanów, jak i innych uczniów Chrystusa, ks. Blachnicki jako bystry obserwator życia w Kościele polskim uznawał, że należy w nim przewyciężyć czysto rubrycystyczne i legalistyczne podejście do kultu Bożego, a akcentować jego charakter mistagogiczny, prowadzący wiernych do zrozumienia natury sprawowanych misterii. Wystrzegając się małoduszności i rytualizmu, członkowie Mistycznego Ciała Chrystusa winni pamiętać, że reforma liturgii została wkomponowana w eklezjalną koncepcję odnowy i charyzmatycznej przemiany całego Koś-

---

⁵ F. B l a c h n i c k i, *Co wolno, a czego nie wolno?*, CT 37(1967), f. 1, s. 164; t e n ż e [pod pseudonimem Gabriel M a r], *Stan odnowy liturgii w Polsce w przeddzień nowych zadań*, tamże, 40(1970), f. 2, s. 93-95.

ciola. Sens odnowy liturgii sprowadza się do tego, aby stała się ona pełnym wyrazem i znakiem jedności oraz wspólnoty ludu Bożego przez nią budowanej. Ks. Blachnicki, wychodząc z bosko-ludzkiej koncepcji teologii pastoralnej Franza Ksawerego Arnolda (zm. 1969), wzbogacił ją o wymiar eklezjologiczny, konkretyzując ją w teologicznym spojrzeniu na działalność duszpasterską Kościoła i aktywność misyjną w nim samych duszpasterzy⁶ Był on zdania, że

pośrednictwo zbawcze Kościoła należy sprawować w tym celu i w ten sposób, aby urzeczywistniać wspólnotę, czyli koinonię z Bogiem i z innymi ludźmi (aspekt wertykalny i horyzontalny) przez Chrystusa w Duchu Świętym [...] w widzialnym i skutecznym znaku zgromadzenia eucharystycznego i wspólnoty lokalnej, pozostającej w jedności z Kościołem powszechnym⁷

To zadanie budowania „najściślej wspólnoty ducha i działania” ma być celem formacji przyszłych kapłanów (DKF 5), którzy powinni współdziałać ze wszystkimi wiernymi, uznając „ich posługi oraz charyzmaty, żeby wszyscy oni pracowali zgodnie, każdy na swój sposób, dla wspólnego dzieła” (KK 30). Tak więc posługa kapłańska jest ukazana przez Sobór głównie jako posługa dla budowania wspólnoty ludu Bożego. Kapłan zaś jako budowniczy tej wspólnoty, urzeczywistniającej się przede wszystkim w proklamacji słowa Bożego, sprawowaniu Eucharystii i sakramentalnych źródeł łaski, ma dołożyć wszelkich starań, by w niej objawiły się wszystkie jej istotne elementy tworzące Kościół Chrystusa: słowo Pana i świadectwo, kult Zbawiciela i Jego miłość, czyli jednocząca wspólnotę moc Ducha Świętego, objawiająca się we wzajemnej służbie (martyria, leiturgia i diakonia)⁸

Liturgia ze swej natury winna wytwarzać środowisko wiary, opierając się na proklamowanym, medytowanym i przyjętym w sercu wierzącego słowie Bożym. Ożywiony wiarą uczeń Pana ma doświadczyć w liturgii personalnego spotkania z Chrystusem, a dzięki uświęcającej przemianie Ducha Świętego odkryć swoje miejsce wśród braci jako świadek zmartwychwstałego Zbawiciela. Jako sługa Pana i braci kapłan ma w liturgii i codziennej posłudze wspólnocie Kościoła szukać źródła i mocy w budowaniu relacji do osoby

⁶ F. B l a c h n i c k i, *Teologia pastoralna ogólna. Skrypt dla studentów KUL*, cz. 2: *Eklezjologiczna dedukcja teologii pastoralnej*, Lublin 1971, s. 529; por. t e n ż e, *Arnold Franz Xaver*, w: *Encyklopedia Katolicka*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, t. I, Lublin 1973, kol. 942-943.

⁷ T e n ż e, *Teologia pastoralna*, s. 453.

⁸ Por. L. A. S z a f r a ń s k i, *Koinonia w życiu Kościoła według ks. Franciszka Blachnickiego*, w: *Gorliwy apostoł*, s. 56.

Jezusa Chrystusa oraz uczynienia Go Panem swego życia. Na tej drodze budowania osobowej świętości kapłana szczególnym jego światłem jest słowo Boże, pojmowane jako słowo życia. Stan zażyłości z Chrystusem i oddanie się w posłudze Jego Mistycznemu Ciału, czyli Kościołowi wyznaczają stopnie duchowej dojrzałości każdego chrześcijanina, w tym także doskonałości kapłana:

Ten jest dojrzałym chrześcijaninem, kto rozwiązuje konkretne problemy egzystencjalne codziennego życia w świetle Słowa Bożego. To jest pierwszy element dojrzałego życia chrześcijańskiego. Drugi zasadza się na bezpośrednim osobowym kontakcie z Chrystusem przez modlitwę [...]. Trzeci to przeżywanie swej relacji do Chrystusa na płaszczyźnie sakramentalnej [...]. Czwarty element dojrzałego życia chrześcijańskiego stanowi przeżywanie obecności Chrystusa we wspólnocie eklezjalnej [...]. I wreszcie elementem dojrzałego chrześcijanina jest dawanie świadectwa Chrystusowi⁹

Nową kategorię duchowości kapłana jako spełniającego posługę zbawienia w liturgii niesie uczestnictwo w misji Chrystusa Sługi. Ukazując „tak zwaną władzę w Kościele, czyli hierarchię” Sobór Watykański II pojmuje ją „jako diakonię, jako służbę”

Trzeba tutaj odejść od schematu dzielenia podstawowych funkcji Kościoła według: martyria leiturgia diakonia, który sugeruje przeciwstawienie diakonii pozostałym funkcjom, gdyż podobnie jak wspólnym mianownikiem wszystkich szczebli hierarchii Kościoła jest „diakonia” diakonia biskupa, prezbitera i diakona, tak wszystkie podstawowe funkcje Kościoła są wyrazem diakonii, służby, najpierw Chrystusa, a potem Kościoła i jego członków¹⁰

– zaznacza ks. Blachnicki. Jednocześnie autor proponuje, by zarówno na duchowość kapłana, jak i na tajemnicę liturgii popatrzeć „w świetle tajemnicy Chrystusa Sługi”

Kościół jako wspólnota uczestnicząca w misji namaszczonego Duchem Świętym Chrystusa spełnia w liturgii Jego posługę. Dlatego tajemnicę liturgii

⁹ F. B l a c h n i c k i, *Świadectwo wiary w katechezie*, „Seminare”, 5(1981), s. 87; por. M. M a j e w s k i, *Koncepcja katechezy w ujęciu ks. dra hab. Franciszka Blachnickiego*, w: *Gorliwy apostoł*, s. 26.

¹⁰ *Słowo Założyciela Ruchu „Światło – Życie” ks. Franciszka Blachnickiego do uczestników XII Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu*, w: *Biuletyn nadzwyczajny Ruchu „Światło – Życie”*, Krościenko 1987, s. 7.

należy rozważać jako dopełnienie misji Chrystusa Sługi. Liturgia jest nieustannym uobecnianiem w obliczu Kościoła przez całą jego wspólnotę posługi Jezusa Chrystusa, który wypełnił wolę Ojca dla zbawienia świata. To, co jest istotne w posłudze Chrystusa: Jego postuszeństwo aż do śmierci, Jego oddanie życia dla ludzi i Jego ofiara dla zbawienia świata, nieustannie żyje w Kościele i jest uobecniane w liturgii i przez liturgię. Ona bowiem jest służbą wobec Boga i ludzi, w której ciągle w życiu Kościoła dopełnia się posługa Chrystusa Sługi podjęta dla zbawienia świata. Charyzmat liturgii, czyli dar eklezjalnej realizacji, zawiera się w pojęciu służby, którą w duchu prawdziwej diakonii sprawują wszyscy celebransi (ministrzy), spełniający posługi (ministeria) oraz cała społeczność uczniów Pana zjednoczona między sobą dzięki mocy Ducha Świętego. Dlatego w liturgii zawierającej duchowe bogactwo tradycji, połączone z aktualnym doświadczeniem spotkania ze zmartwychwstałym Panem, zawiera się duchowy fundament dla formacji i świadectwa każdego ucznia Pana.

II. KS. BLACHNICKI JAKO INICJATOR

DOKSZTAŁCANIA KAPŁANÓW W ZAKRESIE LITURGIKI PASTORALNEJ

Jako profesor teologii pastoralnej w KUL ks. Blachnicki postulował, by w ramach działającej od r. 1958 Sekcji Teologii Pastoralnej¹¹ rozwijać specjalizację pastoralno-liturgiczną w celu szkolenia wykładowców liturgiki dla seminariów duchownych i specjalistów do pracy w diecezjalnych ośrodkach duszpasterstwa liturgicznego. Problematykę tę realizował w wykładzie *Liturgia duszpasterska* ks. Wacław Schenk (zm. 1982 r.), pełniący od 1958 r. obowiązki zastępcy profesora przy erygowanej w r. 1958 Katedrze Liturgiki¹²

---

¹¹ K. W o j a c z e k, *Zarys działalności Instytutu Teologii Pastoralnej w pierwszym dwudziestoleciu jego istnienia*, RTK 32(1985), z. 6, s. 113.

¹² W. D a n i e l s k i, *Katedra Liturgiki*, RTK 32(1985), z. 6, s. 158; por. J. K o p e ć, *Formacja kapłańska i naukowa oraz kierunki badań nad liturgią ks. prof. Wacława Schenka*, w: *Studia liturgiczno-pastoralne*, red. H. Sobeczko, Opole 1988, s. 40; M. G a j o w n i k, J. M a n d z i u k, *Schenk Wacław*, SPTK VIII, 512-516.

1. STUDIUM LITURGIKI PASTORALNEJ W INSTYTUCIE TEOLOGII PASTORALNEJ KUL

Ks. Blachnicki, który wraz z ks. Schenkiem, ks. Adamem L. Szafrąńskim i ks. Zielasko oraz ks. Władysławem Piwowarskim uczestniczył w wypracowaniu struktury powołanego w r. 1968 Instytutu Teologii Pastoralnej, był zdania, że teologia pastoralna jest przede wszystkim praktyczną teologią Kościoła mającego się urzeczywistniać w dzisiejszym świecie. Obejmuje ona swoim zakresem całokształt pośrednictwa zbawczego Kościoła. Do teologii praktycznej należą integralnie takie dyscypliny, jak homiletyka, katechetyka i liturgika. Samo zaś duszpasterstwo winno być skoncentrowane wokół słowa Bożego i liturgii, które też muszą się znaleźć w centrum zainteresowania teologii pastoralnej jako nauki o przepowiadaniu słowa Bożego (homiletyka z katechetyką oraz liturgika). Postulat ten sprecyzowany rok wcześniej przez ks. Franciszka, jeszcze przed powołaniem Instytutu Teologii Pastoralnej, znajdował zaraz po Soborze wyraz w programie studiów Sekcji Teologii Pastoralnej KUL, w której można było się specjalizować w trzech kierunkach: katechetycznym, liturgicznym i pastoralno-socjologicznym¹³ Ks. Blachnicki podzielał tu poglądy pastoralistów o nachyleniu liturgicznym Aimé-Georges'a Martimorta¹⁴ i Josepha Gelineau¹⁵, którzy twierdzą, że wiedza liturgiczna powinna uwzględniać fenomen liturgii jako wydarzenie stale urzeczywistniające się w historii zbawienia i posiadające centralne znaczenie w życiu i duszpasterstwie Kościoła. Liturgia bowiem jest kontynuacją działalności zbawczej Chrystusa i dlatego tylko ona jest autentycznym źródłem życia duchowego wspólnoty uczniów Chrystusa¹⁶

Te założenia teoretyczne przeniósł ks. Blachnicki z grupą profesorów Instytutu Teologii Pastoralnej w wymiar *praxis* dydaktycznej Specjalizacji Liturgiczno-Homiletycznej. Od roku akademickiego 1965/66 wprowadzono tu wykłady monograficzne i ćwiczenia specjalistyczne. Już od r. 1964/65 ks. Schenk prowadził wykłady poświęcone omówieniu soborowej Konstytucji o liturgii, a od r. 1966 miejscu roku liturgicznego w duszpasterstwie. Ks. Sza-

---

¹³ F. B l a c h n i c k i, *Formacja liturgiczna kapłanów w Polsce*, CT 37(1967), f. 1, s. 165-166.

¹⁴ *L' Eglise en prière*, Tournai 1961, s. 14.

¹⁵ *Introduzione. La pastorale liturgica*, w: *Nelle vostre assemblee. Teologia pastorale delle celebrazioni liturgiche*, red. J. Gelineau, Brescia 1970, s. 34-41.

¹⁶ Por. A. L. S z a f r a ń s k i, *Z problematyki merytoryczno-metodologicznej liturgiki*, RTK 28(1981), z. 6, s. 121 n.

frański od r. 1967/68 podjął temat podstawowych pojęć liturgii oraz prowadził seminarium z teologii pastoralnej, na którym powstały prace z teologii liturgii, ks. Zielasko zaś podjął w tym samym roku wykład na temat: *Liturgia w życiu Kościoła*. Jednocześnie od r. 1966/67 studenci I i II roku Specjalizacji Liturgiczno-homiletycznej włączyli się w liturgię niedzielną o godz. 11 i 19 (z czasem tylko o godz. 11) kościoła akademickiego św. Krzyża przy KUL. Odpowiedzialnym za te msze św. do r. 1973 był ks. Blachnicki i on też przygotowywał służbę liturgiczną jako Krajowy Duszpasterz Służby Liturgicznej podczas gdy komentarze wygłaszali studenci I roku przygotowani przez ks. Wojciecha Danielskiego¹⁷, a homilie studenci II roku pod kierunkiem ks. Zielasko¹⁸. Osobną inicjatywę, w której także partycypował ks. Blachnicki, była codzienna msza św. o godz. 7.30 oraz koncelebrowana z udziałem ok. 40 kapłanów w każdy wtorek o godz. 12.15 msza św. dla słuchaczy Studium Pastoralnego z homilią pracownika Instytutu Teologii Pastoralnej.

Kładąc fundamenty pod Kościół żywy obejmujący wspólnotę świadków Zmartwychwstałego ks. Blachnicki był zdania, że do odnowy liturgicznej, którą zainicjowała soborowa Konstytucja o liturgii, winni przede wszystkim być przygotowani księża. Oni to, podejmując diakonię na wzór Chrystusa, mają odznaczać się duchową dojrzałością, przyczyniając się przez swoją posługę kultową do urzeczywistnienia się Kościoła w płaszczyźnie znaku, objawienia Kościoła w życiu jednostkowym oraz realizacji Kościoła we wspólnocie¹⁹. Pierwsze lata po ukazaniu się Konstytucji *Sacrosanctum Concilium*, dającej podstawowe wytyczne dla reformy liturgii, zrodziły wielorakie zapotrzebowanie dotyczące zrozumienia zmian sfery kultu chrześcijańskiego. Reforma liturgii przyjęta w Polsce „w duchu posłuszeństwa i z radosnym zapalem” wymagała formacji kapłanów, sprawujących na co dzień we wspólnotach parafialnych odnowione formy celebracji chrześcijańskiego misterium. Z myślą o doksztalceniu pastoralnym księży pracujących w duszpasterstwie zatwierdzony w r. 1968 przez Kongregację Seminariów i Studiów Instytut Teologii Pastoralnej zorganizował tzw. Studium Pastoralne dla duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego z całej Polski. Zajęcia na Studium odbywały

---

¹⁷ J. K o p e ć, *Ks. Wojciech Danielski 1935-1985 – charyzmatyk Kościoła posoborowego*, Lublin 1996, s. 22-29; G. W i l c z y ń s k a, *Danielski Wojciech (1935-1985)*, SPTK VIII, 139-146.

¹⁸ D a n i e l s k i, *Katedra Liturgiki*, s. 159; zob. C i c h y, *Zielasko Rudolf*, s. 674-676.

¹⁹ B l a c h n i c k i, *Eklezjologiczna dedukcja teologii pastoralnej*, s. 480 n.

się w każdy wtorek od godz. 10 do 14 i od 15 do 17 Ks. Blachnicki, który był wówczas etatowym pracownikiem Katedry Katechetyki, prowadził na Studium Pastoralnym Seminarium poświęcone duszpasterstwu liturgicznemu. Ta forma doksztalcania pastoralnego kapłanów spotkała się z ogromnym zainteresowaniem, o czym świadczy fakt, że w roku akademickim 1969/70 studiowało w Studium Pastoralnym 280 duchownych w rok później zaś 267 kapłanów, przy czym obok KUL w Lublinie istniał punkt konsultacyjny Studium w Gorzowie Wielkopolskim²⁰ Ze Studium Pastoralnym ks. Blachnicki był związany aż do swego rozstania z KUL-em w r. 1973. Pełniąc od r. 1967 obowiązki Krajowego Duszpasterza Służby Liturgicznej, wystąpił ks. Franciszek w r. 1972 z inicjatywą zorganizowania odrębnej formacji liturgicznej dla diecezjalnych duszpasterzy służby ołtarza.

2. STUDIUM FORMACJI PASTORALNO-LITURGICZNEJ

Potrzeba przygotowania moderatorów wspólnot liturgicznych, którzy obok teoretycznej wiedzy pastoralnej posiadaliby praktyczne podstawy metodycznej pracy z małymi grupami, zwłaszcza w zorganizowanych formach Krajowego Duszpasterstwa Służby Liturgicznej (KDSL) oraz oazowego ruchu wspólnot służby liturgicznej „Światło – Życie” skłoniła już w r. 1972 ks. Blachnickiego do zorganizowania w Lublinie Studium Formacji Liturgicznej. Po wstępnych rozmowach z prymasem Stefanem kard. Wyszyńskim, kard. Karolem Wojtyłą oraz niektórymi biskupami ordynariuszami ks. Blachnicki przedłożył konkretny projekt organizacji i programu Studium²¹, przesyłając go do pasterzy diecezji z prośbą o wydelegowanie kapłana na kurs specjalny Studium Pastoralnego przy Instytucie Teologii Pastoralnej KUL dla duszpasterzy służby liturgicznej²² Opierając się na zgodzie prymasa z 16 IX 1973 r. Studium zaczęło działać już od października 1973 r. Przyjętych wówczas ośmiu księży było zapisanych na Studium Pastoralne przy Wydziale Teologicznym KUL, które poprzez wykłady i seminaria prowadzone jeden dzień w tygodniu miało dać im ogólną podbudowę teologiczno-

---

²⁰ W o j a c z e k, *Zarys działalności Instytutu*, s. 114.

²¹ Por. Aneks I, Projekt Studium. Krajowe Centrum Ruchu „Światło – Życie” (KCRŚŻ) w Lublinie. Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej (SFPL), teczka 1 (lata 1972-1986), poszyt 1, mps, s. 1-3.

²² Tamże, List z 12 VI 1973 r. do Kard. Karola Wojtyły, (SFPL), teczka 1, poszyt 2, mps, s. 1.

-pastoralną, natomiast KDSL zorganizowało drugi dzień wykładów i ćwiczeń w tygodniu w zakresie specjalizacji duszpasterstwa służby liturgicznej. Konferencja Episkopatu w październiku 1973 r. zaaprobowwała projekt Studium znanego pod mianem Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej, które prowadzone dotychczas w formie kursu, zostało objęte programem Studium Pastoralnego jako tzw. zajęcia fakultatywne.

W latach 1973-1975 swoje kwalifikacje jako moderatorów KDSL zdobywało tu 15 księży, studentów z 8 diecezji, w roku akademickim 1975/76 rozpoczęło zajęcia 5 duchownych, zaś po reorganizacji Studium w roku akademickim 1977/78 – 12 studentów. Obok zdobywania wiedzy pastoralnej podczas zajęć we wtorki uczestnicy Studium spotykali się już w poniedziałek w KDSL w Lublinie, by wdrażać się w elementy metody pracy w małych grupach. Do tych zajęć należały wykłady, ćwiczenia i praktyki, takie jak spotkania formacyjne np. kręgi biblijne, modlitewne i liturgiczne. Ks. Blachnicki był przy tym zdania, iż powyższy postulat formacyjny będzie możliwy do zrealizowania tylko wtedy, gdy ta grupa księży będzie prowadziła w okresie trwania Studium życie wspólne, obejmujące wspólnotę modlitwy, celebracji Eucharystii i spotkań ze słowem Bożym w małych grupach. Wówczas to bowiem ci przyszli liderzy małych grup tworzyłiby prawdziwą wspólnotę formacyjną, przechodząc praktycznie te elementy i metody pracy małych wspólnot, które będą musieli później sami organizować dla innych w ramach własnych zadań duszpasterskich.

Program formacyjny SFPL obejmował od początku cztery kierunki. Podstawowy kierunek formacyjny, którym kierował ks. Danielski, nosił nazwę: *Szkola wspólnoty wiary*, a celem jego była formacja kapłańska w świetle wymagań Vaticanum II oraz zasad duszpasterstwa skoncentrowanego wokół wizji Kościoła-wspólnoty. Wykłady koncentrowały się tu na zagadnieniu duchowości kapłańskiej i teologii małych wspólnot, ćwiczenia zaś uwzględniały umiejętność kierowania grupami modlitewnymi i dzielenia się ewangelią. Pierwszy, główny blok formacyjny, kierowany przez ks. Blachnickiego, nosił nazwę *Szkola liturgiczna*. Celem jego było przygotowanie kapłanów do kierowania formacją służby liturgicznej według wskazań soborowej reformy kultu chrześcijańskiego. Problematyka wykładów uwzględniała zagadnienia liturgiki pastoralnej, a praktyki dawały doświadczenie w prowadzeniu grup ministranckich, lektorskich, animatorskich oraz organizacji rekolekcji oazowych. Drugi, główny kierunek formacyjny, któremu przewodniczył ks. Mie-

czysław Brzozowski (zm. 1991)²³, nazywał się *Szkołą Słowa Bożego*. Miał on na celu przygotowanie do prowadzenia formacji biblijnej grup deutero-katechumenalnych, a zwłaszcza wspólnot służby liturgicznej. Wykładem głównym była tu katechumenatyka, podstawowe problemy zaś stanowiły: rola Pisma św. w duszpasterstwie, teologia przepowiadania i homilii oraz odnowa katechetyczna. Ćwiczenia koncentrowały się na metodyce pracy biblijnej w grupach oraz formach ewangelizacji. Wreszcie uzupełniający kierunek formacyjny, który organizował wstępnie ks. Szafrąński, a kierował nim ks. Blachnicki, nosił miano *Szkoła apostołska*. Celem jego była ogólna formacja moderatorów ruchów apostołstwa świeckich, a szczególnie Ruchu odnowy „Światło – Życie”, w ramach którego głównie rozwijały się młodzieżowe wspólnoty liturgiczne. Wykłady podstawowe tego kierunku koncentrowały się na teologii ewangelizacji, omówieniu funkcji Kościoła i kairologii. Główny wykład stanowiło tu zagadnienie Ruchu „Światło – Życie” wśród ruchów soborowej odnowy Kościoła oraz sama metoda oazy rekolekcyjnej. Ćwiczenia podejmowały praktyczne problemy metodyki ruchu oazowego a zwłaszcza szkoły dla moderatorów. Praktyki zaś skoncentrowano na organizacji różnych typów duszpasterstwa oazowego: kursie oazowym dla animatorów (KODA), oazie rekolekcyjnej animatorów ruchu (ORAR), oazie modlitwy (OM), praktykach w diakonii oazy wielkiej i uczestnictwie w dniach wspólnoty jedności Ruchu oraz współudziale w Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu (KKO) i Centralnej Oazie-Matce (COM). Ten zreformowany program w roku akademickim 1977/78 realizowali poza wykładowcami Studium Pastoralnego KUL: ks. Blachnicki, ks. Danielski, ks. Brzozowski, Tadeusz Nazar SAC, ks. Józef Grygotowicz, Gizela Skop (śpiew i muzyka) oraz David Bvatton z USA (prowadzący ćwiczenia z metodyki pracy biblijnej)²⁴ Opracowana w r. 1972 przez ks. Blachnickiego koncepcja SFPL nie uległa treściowej zmianie w propozycji i regulaminie Studium przygotowanej przez ks. Danielskiego jako ówczesnego Krajowego Moderadora Ruchu „Światło – Życie”, co zatwierdziła Rada Wydziału Teologicznego KUL 28 V 1985 r. Nowością organizacyjną Studium był jego trzyletni program, uwzględniający w ciągu dwu pierwszych lat sześć konwersatoriów trzydniowych zajęć (wykładów, ćwiczeń, praktyk pastoralnych i spotkań modlitewno-formacyjnych) a na

---

²³ J. P r a c z, J. S z c z y p a, *Brzozowski Mieczysław (1933-1991)*, SPTK VIII, 114-116.

²⁴ F. B l a c h n i c k i, *Studium Formacji Liturgicznej w Lublinie. Informacja*, KCRŚŻ – SFPL, teczka 1, poszyt 2, mps, s. 1-7.

trzecim roku kształcenie według własnego toku studiów z możliwością zrobienia licencjatu w zakresie wybranej dyscypliny pastoralnej.

Szczególne zasady funkcjonowania SFPL omawia regulamin zatwierdzony przez Radę Wydziału Teologii KUL 20 I 1987 r., przygotowany przez piszącego te słowa, który od 1985 r. pełni funkcję kierownika naukowego Studium²⁵ Wyrazem zainteresowania tym typem liturgicznej formacji kapłańskiej opracowanej przed laty przez ks. F Blachnickiego, a realizowanej nadal w SFPL jest stan osobowy duchownych kształcących się w Studium, przemianowanym w 1996 r. przez Radę Wydziału Teologii i Senat Akademicki KUL w Instytut Formacji Pastoralno-Liturgicznej KUL. Aktualnie kształcą się w nim na studiach magistersko-licencjackich 34 księża z Polski, 45 ze Słowacji oraz 7 z Ukrainy, na kursie doktoranckim zaś 29 duchownych.

III. LUBELSKI ZESPÓŁ LITURGISTÓW PRZY INSTYTUCIE TEOLOGII PASTORALNEJ KUL

Realizacja soborowej reformy liturgii na różnych jej odcinkach domagała się solidnej wiedzy i fachowości w tej dziedzinie, powiązanej z odczytaniem bieżących zadań i określeniem rytmu odnowy wypracowanego przez ogólnokościelne gremia specjalistów. Poszczególne diecezje w Polsce nie miały odpowiedniej ilości specjalistów o formacji posoborowej i nawet ci, którzy działali indywidualnie bez kontaktu z innymi, nie byli należycie wykorzystywani, a ich wysiłki nie były w stanie odpowiedzieć na wyzwania otoczenia. Aby zaradzić tym brakom, ks. Blachnicki, podjąwszy apel Przewodniczącego Komisji Liturgicznej Episkopatu bpa Franciszka Jopa (zm. 1976)²⁶, wystąpił z inicjatywą do grupy pracowników Sekcji Pastoralnej Wydziału Teologicznego KUL, by utworzyć zespół ekspertów odnowy liturgii przy Katedrze Liturgiki KUL w celu nawiązania kontaktów i współpracy pomiędzy wszystkimi kompetentnymi i chętnymi liturgistami w Polsce, którzy jako ciało kolegialne promowałiby odnowę liturgii w naszym kraju. Ten zespół roboczy, opiniodawczy i koncepcyjny, tworzyło ponad 20 księży reprezentu-

²⁵ J. K o p e ć, *Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej*, „Przegląd Uniwersytecki” 6(1994), nr 2, s. 22; t e n ż e, *Dwudziestolecie Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej*, RTK 42(1995), z. 6, s. 43-55.

²⁶ J. M a n d z i u k, *Jop Franciszek (1897-1976) biskup opolski*, SPTK V, 605-616.

jących Sekcję Pastoralną Wydziału Teologicznego KUL, Instytutu Muzykologii Kościelnej, Diecezjalnej Komisji Liturgicznej w Lublinie oraz lubelski klasztor OO. Jezuitów. Trzon koncepcyjny grupy stanowili pracownicy Sekcji Pastoralnej Wydziału Teologicznego KUL z księżmi: Blachnickim, Schenkiem, Szafrzańskim, Zielasko, Romualdem Rakiem i Danielskim. Do nich z czasem dołączyli także inni pracownicy oraz doktoranci: ks. Józef Kudasiwicz, ks. Brzozowski, Jerzy Józef Kopeć CP, ks. Jerzy Grześkowiak, ks. Bogdan Snela, ks. Marian Mikołajczyk, ks. Marian Pisarzak, ks. Józef Grygotowicz i ks. Zbigniew Wit. Z Instytutu Muzykologii włączyli się do prac grupy: Karol Mrowiec CM, Józef Ścibor CSSR, ks. Ireneusz Pawlak, ks. Zdzisław Bernat, ks. Marian Kwieciński, zaś z Diecezjalnej Komisji Liturgicznej w Lublinie: ks. Franciszek Greniuk, ks. Zbigniew Czerwiński i ks. Jan Skowronek, a ze wspólnoty lubelskich jezuitów: ks. Tadeusz Pawlicki, ks. Henryk Boliński, ks. Alfred Cholewiński, ks. Hubert Czuma, ks. Florian Pełka. Przewodniczącym Lubelskiego Zespołu Liturgistów, nazywanego także Lubelskim Zespołem Ekspertów Odnowy Liturgii, Lubelskim Zespołem Liturgicznym lub Zespołem Prelegentów Ośrodka Lubelskiego, był przez cały okres funkcjonowania grupy ks. Blachnicki. W latach 1965-1972, tj. od pierwszej sesji roboczej w dniu 19 III 1965 r. do dnia 12 III 1972, tj. ostatniego posiedzenia, odbyło się 29 spotkań, z których prawie kompletne protokoły zachowały się w KCRŚŻ w Lublinie (ul. Armii Ludowej 11)²⁷ Miejscem spotkania Zespołu był dom jezuitów w Lublinie (przy ul. Królewskiej 9), a tylko sesje w r. 1971 i 1972 odbywały się w domu ks. Blachnickiego w Lublinie (ul. Armii Ludowej 13).

Od strony prawnej Zespół nie miał ścisłego charakteru organizacyjnego, grupując we współpracy specjalistów w zakresie liturgii i podtrzymując stały kontakt z Komisją Liturgiczną Episkopatu Polski, której poczynania i propozycje referował z reguły ks. Schenk.

Zachowane protokoły prac Zespołu świadczą, że w czasie sesji omawiano problematykę liturgiczną od strony teoretycznej i duszpasterskiej. Nie tylko rozstrzygano wątpliwości rubrycystyczne, ale zwracano się do Kongregacji Kultu Bożego za pośrednictwem Komisji Liturgicznej Episkopatu Polski o rozstrzygnięcie dyskusyjnych problemów reformy, oceniano tłumaczenia nowych tekstów liturgicznych na język polski, opiniowano różne projekty, np. kompozycje nowych śpiewów czy teksty pieśni mszalnych, przygoto-

---

²⁷ KCRŚŻ, Apostolat Liturgiczny (AL), Protokoły Sesji plenarnych Lubelskiego Zespołu Liturgicznego (1965-1969-1972 r.).

wywano nowe formy liturgiczne (np. teksty i sam ryt procesji na uroczystość Bożego Ciała), omawiano rozwiązania adaptacyjne wewnątrz kościelnych (np. kościoła akademickiego KUL czy kaplicy Konwiktu Księżych Studentów KUL). Zleceńdawcami były diecezjalne komisje liturgiczne, inne instytucje oraz indywidualni duszpasterze. Opinie zespołu miały charakter orientacyjny i merytoryczny, a same opracowania stanowiły ważny materiał dla autorytatywnych decyzji oraz instrukcji kompetentnych organów hierarchii, takich jak Komisja Liturgiczna Episkopatu Polski, Kustosze Sanktuariów czy poszczególni biskupi.

Według zamierzeń przewodniczącego Zespołu, ks. Blachnickiego, do lubelskiej grupy ekspertów należałoby dokooptować nowych współpracowników z całej Polski. Tak rozbudowany zespół ekspertów dzieliłby się na wiele grup roboczych do określonych zadań, np. grupa robocza do interpretacji prawa liturgicznego i rubryk, do badań nad teologią liturgii i poszukiwań modeli katechezy liturgicznej, do śpiewu i muzyki sakralnej, do sztuki i paramentyki. Każda grupa robocza miałaby sekretarza, którego zadaniem byłoby koordynowanie współpracy. Nad pracą poszczególnych zespołów czuwałaby nadrzędna grupa koordynacyjno-redakcyjna. Z tych ambitnych planów udało się rozwinąć współpracę w wymiarze ogólnopolskim w zakresie przygotowania materiałów liturgiczno-formacyjnych dla duchowieństwa i duszpasterzy z Ruchu „Światło – Życie”²⁸ Z uznaniem jednak należy odnotować osiągnięcia Zespołu w zakresie masowej formacji księży przez kursy liturgiczne, sympozja i rekolekcje dla kapłanów w duchu odnowy liturgicznej, a także próby tworzenia liturgicznych ośrodków eksperymentalnych czy diecezjalnych ośrodków Apostolatu Liturgicznego.

1. KURSY LITURGICZNE DLA DUCHOWIEŃSTWA PROWADZONE PRZEZ LUBELSKI ZESPÓŁ LITURGIŚTÓW

Po zakończeniu ostatniej sesji Soboru Watykańskiego II Lubelski Zespół Liturgistów pod kierunkiem ks. Blachnickiego w porozumieniu z Diecezjalną Komisją Liturgiczną zorganizował w dniach od 9 do 15 XII 1965 r. w kościele OO Jezuitów w Lublinie kurs komentatorów liturgicznych. Nawiązując do nowo wprowadzonej do liturgii funkcji komentatora liturgicznego prze-

---

²⁸ Projekt ośrodka przygotował ks. Blachnicki. Zob. Ośrodek Badawczo-Konsultacyjny przy Katedrze Liturgiki Instytutu Teologii Pastoralnej KUL. Regulamin pracy, KCRŚŻ,teczka AL, Lubelski Zespół Liturgiczny, mps, 1-3 (zob. Aneks II).

widziano w problematyce kursu wszechstronne omówienie istoty i pastoralnych aspektów tej posługi liturgicznej. Ks. Blachnicki poświęcił swój referat zagadnieniu: *Komentator w zgromadzeniu liturgicznym*, ks. Boliński zaś podał cechy poprawnego tekstu komentarza, a ks. Schenk skorygował niewłaściwe sposoby jego przygotowania i zastosowania. Tematyka kursu była jednak wpisana w szerszą problematykę nowego modelu uczestnictwa wiernych we mszy św. (ks. Zielasko), struktury i odpowiadających jej postaw zewnętrznego i wewnętrznego udziału wiernych (ks. Danielski), teologicznej wymowy samego zgromadzenia liturgicznego i ról w nim spełnianych (ks. Greniuk) oraz znaczenia śpiewu i muzyki w odnowionej liturgii (ks. Bernat).

Udział w kursie wzięli księża i zakonnicy pracujący w duszpasterstwie na terenie Lublina, zainteresowani księża studenci KUL, alumni starszych roczników teologii z miejscowego seminarium duchownego oraz nieliczni duchowni z innych ośrodków. W sumie jednak ponad 120 duchownych uczestniczyło w zajęciach, które odbywały się od godz. 19.30 do 21.30. Oprócz referatów program kursu zakładał wzorcowe celebry liturgiczne z udziałem komentatora, scholi liturgicznej i licznego grona ludzi świeckich. 13 XII uczestnicy kursu brali udział w nowej formie odnowionej liturgii, tj. nabożeństwie celebracji słowa Bożego, zaś 15 XII, na zakończenie tego tygodnia liturgicznego, została odprawiona koncelebrowana msza św. z wzorcowo przygotowanymi formami posług liturgicznych i uczestnictwa wiernych.

Kurs komentatorów liturgicznych poszerzono później o tematykę: *Msza święta w duszpasterstwie parafialnym w duchu odnowionej liturgii* i jako dwudniowe doksztalcenie dla kapłanów przeprowadzono je w 1966 i 1967 r. w 17 miejscowościach (Lublin, Katowice-Panewniki, Przemyśl, Rozwadów, Rzeszów, Stara Wieś, Krosno, Wrocław, Gdańsk-Oliwa, Sieradz, Kalisz, Koło, Włocławek, Kazimierz Biskupi, Warszawa, Paradyż, Białystok). W kursach tych ogółem wzięło udział ponad 1600 księży i alumnów seminariów. Przy okazji tego typu liturgicznej formacji duchownych celebrowano zawsze wzorowo ukształtowaną mszę św. z udziałem komentatora, lektora, scholi oraz pełnym uczestnictwem wiernych. Ks. Blachnicki głosił z reguły podczas każdego kursu referat: *Konieczność odnowy liturgii na tle jej tradycyjnej koncepcji*, wzbogacony czasem o drugi temat: *Katecheza o Mszy św. w duchu soborowej odnowy*, lub *Jak odprawiać i jak kształtować Mszę św. w świetle Instrukcji „Inter Oecumenici” z 26.09.1964 r. dubia, vitanda, fovenda*²⁹

---

²⁹ Zob. KCRŚŻ,teczka AL, Kursy liturgiczne dla kapłanów; por. B l a c h n i c k i, Formacja liturgiczna kapłanów, s. 166-167.

Potwierdzeniem walorów tych liturgicznych kursów dla formacji duchowieństwa i zarazem przejawem zapotrzebowania na tego rodzaju pracę jest list z dnia 31 XII 1966 r. bpa Antoniego Pawłowskiego (zm. 1968), do ks. Blachnickiego, w którym Ordynariusz wrocławski pisał:

Pragnę jeszcze raz wyrazić wdzięczność [...] zespołowi prelegentów, którzy z takim zapałem tematyki i umiłowania sprawy przeprowadzili szkolenie naszego duchowieństwa. Można z optymizmem patrzeć na problemy życia liturgicznego w Polsce, skoro przy KUL są ludzie tak wytrwale i umiejętnie pracujący w tej dziedzinie³⁰

2. REKOLEKCJE DLA KAPŁANÓW W DUCHU ODNOWY LITURGICZNEJ

W poszukiwaniu odpowiednich metod formacji liturgicznej Lubelski Zespół Liturgistów podjął myśl organizowania specjalnych rekolekcji liturgicznych. Przeprowadził je ks. Zielasko w miesiącach wakacyjnych roku 1966 w seminarium duchownym we Wrocławiu. W trzech seriach rekolekcji, nawiązujących do art. 10 Konstytucji o liturgii: „Liturgia jest szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa jej moc”, wzięło udział ok. 400 kapłanów. W praktyce tej poczesne miejsce zajęła codzienna msza św. koncelebrowana o godz. 17.30, a także przedpołudniowe nabożeństwo słowa Bożego oraz tzw. rewizja życia (godz. 15.00), czyli duchowe rozmowy w zespołach rekolektantów, skoncentrowane na problemach duchowości kapłańskiej, pracy duszpasterskiej oraz przeżyciu żywej liturgii. W programie rekolekcji była także uwzględniona wspólna recytacja Liturgii Godzin³¹

Ta forma rekolekcji znana była już w 1966 r. pod mianem „kapłańskich wczasów rekolekcyjnych” także w Krościenku n. Dunajcem, które od r. 1963 w okresie wakacyjnym stało się centrum młodzieżowych rekolekcji oazowych, a także ośrodkiem intensywnego duszpasterstwa liturgicznego prowadzonego w duchu soborowej odnowy. Do roku 1969 taką formację przeszło 200 księży. Mieli oni możliwość praktycznego zapoznania się z kształtowaniem i prowadzeniem uczestnictwa wiernych we mszy św. w myśl obowiązujących przepisów liturgicznych. Tylko w 1969 r. 130 kapłanów z 17 die-

³⁰ KCRŚŻ, teczka AL, Protokoły Lubelskiego Zespołu Liturgistów.

³¹ KCRŚŻ, Teczka AL, Protokoły Lubelskiego Zespołu Liturgicznego z r. 1965-1969. Mps sprawozdanie z prac Lubelskiego Zespołu Liturgistów za okres od marca 1965 do grudnia 1966, s. 2; por. B l a c h n i c k i, *Formacja liturgiczna kapłanów*, s. 167 n.

cezji i 7 zgromadzeń zakonnych uczestniczyło w Krościenku w „kapłańskich czasach rekolekcyjnych” w trzech kolejnych turnusach, trwających 11 dni. W każdym turnusie były 2 równoległe grupy po 20-25 kapłanów mieszkających w dwóch odrębnych domach Ruchu „Światło – Życie”

Założeniem tych rekolekcji było przeżycie wspólnoty Kościoła we wspólnocie kapłańskiej. Prowadziły ku temu także nowe postacie formacji duchowej, jak wspólna modlitwa brewiarzowa, „ewangeliczna rewizja życia” na temat duchowości kapłańskiej opierająca się na soborowym dekrecie *O posłudze i życiu kapłanów*, wykłady i dyskusje na temat posługi duszpasterskiej. W centrum rekolekcji znajdowała się codzienna koncelebra eucharystyczna. Dawała ona kapłanom nie tylko wiele osobistych, wewnętrznych przeżyć, ale przede wszystkim zrozumienie wartości zebrania eucharystycznego dla formowania ducha wspólnoty oraz jedności kapłanów i ludu. Była ona pogładową lekcją wzorowego ukształtowania liturgii eucharystycznej, niosąc zrozumienie roli homilii, modlitwy wiernych, procesji z darami, znaku pokoju, a także konieczności przygotowania posług liturgicznych: komentatora, lektora, kantora i scholi oraz należytego i pełnego uczestnictwa wiernych w liturgii. Podsumowując te efekty „kapłańskich czasów rekolekcyjnych” pisał w r. 1969 ks. Blachnicki: „W sumie osiągało się prawie u wszystkich uczestników nie tylko głębokie przekonanie dla odnowy liturgii, ale także duszpasterski zapał i praktyczne przygotowanie do podjęcia trudów odnowy w swoim środowisku. Przede wszystkim zaś zrozumienie, że odnowa liturgii zakłada i warunkuje odnowę i pogłębienie całego życia chrześcijańskiego – jednostkowego i wspólnotowego”³²

Od 23 do 29 VIII 1969 r. miał miejsce „Salezjański Tydzień Wspólnoty Przełożonych”, w którym wzięło udział 30 księży, dyrektorów wszystkich placówek prowincji południowej. Pod przewodnictwem ks. inspektora Józefa Króla chcieli oni zaczerpnąć w Krościenku ducha odnowionej liturgii. Okazało się, że piękno i nowy styl tej liturgii przełamało nawet opory starszych księży, którym trudno było przestawić się na wszystko, co nowe w liturgii³³ Rekolekcje nastawione na przeżycie Kościoła we wspólnocie liturgicznej i braterskiej jedności kapłanów rzutowały na całe ich życie.

---

³² KCRŚŻ,teczka AL, Ośrodek doświadczalny Krościenko, poszyt 3: Wakacyjny Ośrodek Liturgiczno-Pastoralny w Krościenku n. Dunajcem, Sprawozdanie – Lato 1969, mps, s. 7

³³ Tamże, s. 11.

3. SYMPOZJA LITURGICZNO-PASTORALNE

Realizacja kolejnych etapów soborowej reformy liturgii, a zwłaszcza wprowadzanie w życie nowych jej dokumentów zmuszało zarówno specjalistów w tej dyscyplinie, wykładowców liturgiki, jak i propagatorów odnowionych form kultu w diecezjach i wspólnotach zakonnych do osobistych studiów. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, zespół pracowników naukowych Katedry Liturgiki ITP KUL podjął w r. 1969 myśl zorganizowania sympozjum liturgiczno-pastoralnego dla absolwentów i studentów tej specjalizacji, a także duszpasterzy-liturgistów (po dwu lub trzech) z każdej diecezji polskiej. Celem sympozjum było omówienie najnowszych dokumentów odnowy liturgii, zwłaszcza *Ordo Missae* i kalendarza liturgicznego na tle stanu odnowy w Polsce, a także ocena dotychczasowej współpracy liturgistów-naukowców z liturgistami-duszpasterzami oraz ustalenie nowych zadań dla Katedry Liturgiki KUL w dziedzinie dokumentacji, informacji i pomocy duszpastersko-liturgicznych³⁴

Impreza zgromadziła ponad 50 kapłanów specjalistów w zakresie odnowionego kultu oraz apostołów liturgii w diecezjach i wspólnotach zakonnych. Referat wstępny: *Liturgia jako znak skuteczny Kościoła* wygłosił sam ks. Blachnicki. Drugie zagadnienie *Ordo Missae* przedłożył ks. Stanisław Hartlieb, znany jako charyzmatyczny propagator odnowionej liturgii, a przy tym proboszcz parafii Konarzewo k.Poznania. Rok 1969 przyniósł mały przewrót w dotychczasowej celebracji liturgii mszalnej, który był związany z edycją nowego *Ordo Missae* i wprowadzeniem trzech nowych anafor. Zasady nowego kalendarza rzymskiego zreferował ks. Danielski, a ks. Greniuk zaś omówił odnowiony ryt liturgii małżeństwa.

W tematyce sympozjum ważne miejsce zajęły wypowiedzi o stanie odnowy liturgii w diecezjach wraz ze znaczącą uchwałą o informowaniu Katedry Liturgiki KUL o lokalnych inicjatywach liturgicznych³⁵ oraz o stanie prac nad edycjami ksiąg i tekstów liturgicznych dla Polski, a także o studiach badawczych nad duszpasterstwem liturgicznym prowadzonych przez Katedrę. Ducha tego sympozjum oddaje wpis do księgi pamiątkowej Centrum Ruchu „Światło – Życie” w Krościenku:

---

³⁴ Zaproszenie do udziału w Sympozjum z propozycją dwudniowego programu, KCRŚŻ,teczka AL, Sympozja liturgiczne. Pismo Katedry Liturgiki z dnia 24 VI 1969 r., mps, s. 1.

³⁵ Por. Stan realizacji odnowy liturgicznej w diecezji przemyskiej w r. 1967 i opolskiej z r. 1968/1969, KCRŚŻ, Teczka AL, Diecezjalny apostołat, mps, s. 1-4 i 1-3.

Złączeni we wspólnej modlitwie i w celebracji Pamiątki Pańskiej staraliśmy się zgłębić świętą liturgię w duchu ostatnich dokumentów Kościoła, aby naszym wiernym umożliwić pełne i czynne uczestnictwo w świętych tajemnicach³⁶

Praktyka organizowania sympozjum pastoralno-liturgicznego w Krościenku dla terenowych działaczy i specjalistów odnowy liturgicznej stała się przez następne sześć lat stałym zwyczajem. Koncepcję tych spotkań przygotowali pracownicy Katedry Liturgiki KUL: ks. Schenk, ks. Danielski i ks. Kopeć, a nad organizacyjną stroną imprezy czuwał ks. Blachnicki. On też z reguły głosił pierwszy wykład podczas sympozjum, akcentując duszpasterską aktualizację omawianego zagadnienia oraz celnie wskazując na sposoby realizacji problemu w duszpasterstwie parafialnym. Przedmiotem tych dwudniowych spotkań, organizowanych w ostatnim tygodniu czerwca stały się aktualne problemy reformy liturgicznej: *Ordo lectionum Missae* (1970 r.), *Odnowiona liturgia chrztu dzieci* (1971 r.), *Odnowiona liturgia pogrzebu* (1972 r.), *Chrzest a katechumenat* (1973 r.), *Błogosławieństwa w życiu Kościoła* (1974 r.), *Directorium de missis cum pueris* (1975 r.)³⁷

Osobną kartą działalności ks. Blachnickiego była liturgiczna formacja kapłanów moderatorów Ruchu „Światło – Życie”. Dokonywała się ona przez uczestnictwo w liturgii odprawianej w ramach 2 tygodni pobytu na wczasach w Krościenku podczas swoistego rodzaju rekolekcji metodą oazy pod ogólnym hasłem *Kościół żywy*. Każdy z kapłanów, uczestnicząc w kolejnych stopniach oazy miał okazję poznać praktyczne elementy tych rekolekcji, będąc blisko charyzmatycznego założyciela Ruchu „Światło – Życie” i korzystając z jego osobistego świadectwa wiary przy centralnym przeżyciu zgromadzenia liturgicznego w koncelebrze mszy św., podczas wykładu wprowadzającego w teologię Kościoła i jego odnowy, spotkania z ewangelią w formie tzw. ewangelicznej rewizji życia oraz nabożeństw słowa Bożego w formie godziny biblijnej lub konferencji ascetycznej. Poza tymi elementami codziennego rytmu oazy jej niepowtarzalny nastrój tworzyła także wspólna modlitwa Liturgii Godzin czy różańca, braterska wspólnota stołu przy posiłkach, wspólnota radości na wycieczkach oraz atmosfera „pogodnych wieczorów” z piosenką na ustach i doświadczeniem duchowej radości w sercu. Wszystkie te elementy skoncentrowane wokół liturgii jako „źródła i szczytu” prowadziły do przeżycia wspólnoty żywego Kościoła. Rekolekcje oazowe, stanowiące doświadczenie Kościoła we wspólnocie liturgicznej, rzutowały

---

³⁶ KCRŚŻ, teczka AL, Ośrodek doświadczalny Krościenko, s. 11.

³⁷ KCRŚŻ, teczka AL, Sympozja liturgiczne (1969-1975).

później na całe życie duchownych i świeckich moderatorów Ruchu „Światło – Życie”, którzy sami podejmowali odpowiedzialność za formację w „Duchu Pana” grup oazowych. Wszyscy oni nawiązywali w swej pracy formacyjnej do podstawowych zasad odnowy życia chrześcijańskiego w liturgii „oazy żywego Kościoła”, w której przewodnią normą życia wspólnoty uczniów i uczennic Pana jest słowo, kult i miłość Chrystusa.

Te wytyczne formacyjno-wychowawcze ks. Blachnickiego o miejscu liturgii w życiu kapłana i każdego chrześcijanina obejmowały przeświadczenie, że:

1. Liturgia odnowionego zgromadzenia eucharystycznego jest szczególnie wymownym znakiem Kościoła, wspólnoty ludu Bożego. Jest ona jego epifanią i od niej należy zacząć wszelkie wychowanie do ducha wspólnoty.

2. Liturgia jest znakiem zobowiązującym do współureczywistniania egzystencji ucznia Pana i nowego stylu jego życia, otrzymanej przez wszczepienie w Chrystusa i uczestnictwo w Jego Duchu. Jest to forma nowego życia, która tworzy nowego człowieka, postępującego według Ducha. Szczególnie w dzisiejszym świecie chrześcijanie jako słudzy Pana muszą się przeciwstawić konsumpcyjnej postawie życia, którego hasłem jest użycie, muszą wypracować nowy styl życia i nową kulturę godną dzieci Bożych.

3. Uczestnictwo w liturgii eucharystycznej zobowiązuje zwłaszcza do praktycznego realizowania przykazania nowej miłości, *agape*, która jest najwyższym owocem Ducha Świętego. Stąd najważniejsze „przykazanie oazy” – *agape* winno przenikać całą atmosferę współżycia uczniów Pana.

4. Nowe życie, które otrzymujemy w liturgii sakramentów św., jest postawą osobową. Ma się ono aktualizować w modlitwie, stałej przemianie serca (*metanoi*), objawiającej się w uwalnianiu się od egoizmu, a praktykowaniu bezinteresownej miłości. Aktualizowanie tego kierunku życia chrześcijańskiego w osobistej modlitwie i świadomym udziale w liturgii zabezpiecza ucznia Pana przed zewnętrznym formalizmem. Dlatego w metodzie oazowej tak ważne jest wychowanie do modlitwy i praktyka tzw. namiotu spotkania.

5. W budowaniu „żywego Kościoła”, obok czynnego uczestnictwa w liturgii znaczące miejsce zajmuje nabożeństwo do Niepokalanej Matki Kościoła. Maryja bowiem jest typem Kościoła i wzorem, jak w Duchu Świętym mamy służyć Jej Synowi³⁸

³⁸ KCRŚŻ, teczka AL, Ośrodek doświadczalny Krościenko. Założenia te zawiera sprawozdanie ks. Blachnickiego z 1969 r. Wakacyjny Ośrodek Liturgiczno-Pastoralny w Krościenku, mps, s. 2-4.

Ośrodek krośnieński spełniał także rolę formacji grup elitarnych dla pracy nad odnową liturgii w parafiach. Kapłani bowiem przywozili ze sobą grupy lektorów oraz dziewcząt z parafialnych scholi liturgicznych. W ten sposób formowano w Krościenku nie tylko kapłanów-duszpasterzy, ale także ich pomocników w kształtowaniu zgromadzenia liturgicznego przez spełnianie w nim określonych posług.

Ten pion formacji duszpasterzy kierujących „służbą ołtarza”, nazywaną od r. 1971 „służbą liturgiczną”, prowadziło jednak Krajowe Duszpasterstwo Ministrantów. Jego Krajowy Duszpasterz, Jan Wurcel SDB, organizował co roku od 1964 r. dwa jednodniowe zjazdy diecezjalnych duszpasterzy Ministrantów, którym najpierw ze strony Episkopatu Polski patronował bp Paweł Latusek (zm. 1973) a później bp Tadeusz Błaszczewicz. Już na pierwszym zjeździe tych duszpasterzy, zebranych we Wrocławiu 26 V 1964 r., ks. Blachnicki wygłosił referat: *O jednolity program i styl pracy wśród ministrantów*. Do tego zagadnienia powrócił on na kolejnym spotkaniu 9 III 1965 r. w Częstochowie przedkładając ponadto: *Projekt instrukcji dotyczącej służby ministrantów w odnowionej liturgii*. Zagadnienie formacji liturgicznej oraz zastosowania metody rekolekcji oazowych w duszpasterstwie służby ołtarza stało się stałym wątkiem referatów, które regularnie głosił ks. Blachnicki aż do ostatniego (XXVIII) zjazdu w Przemyślu w dniach 30 XI – 1 XII 1981 r. Oryginalnym ujęciem ks. Blachnickiego, który w latach 1968-1981 r. pełnił obowiązki Krajowego Duszpasterza Służby Ołtarza, było przemianowanie duszpasterstwa ministrantów w formację służby liturgicznej, która duszpasterską opieką objęła wszystkie kategorie osób spełniających posługę w liturgii parafialnej. Te wspólnoty liturgiczne, rekrutujące się z zaawansowanych współpracowników duszpasterzy, byłyby formowane na bazie duchowości Ruchu „Światło – Życie”, a ich poszczególni przedstawiciele otrzymywaliby liturgiczne ordynacje do spełniania określonych posług i prowadzenia działalności ewangelizacyjnej w parafii. Program formacji tych grup apostoelskich dokonywał się według ogólnopolskiego dyrektorium Duszpasterstwa Służby Ołtarza, a nad jego realizacją czuwali diecezjalni duszpasterze służby ołtarza. Ci ostatni wzbogacali swoją wiedzę i doświadczenie formacyjne na Krajowych Zjazdach Duszpasterzy Służby Ołtarza, organizowanych przez Krajowego Duszpasterza Służby Ołtarza³⁹

---

³⁹ KCRŚŻ,teczka AL, Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej. Zjazdy; por. Wydruk komputerowy I. Kucharskiej, Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej, Zjazdy, mps, s. 1-7.

4. KOŚCIOŁY EKSPERYMENTALNE

W realizacji soborowej odnowy liturgicznej ujawniły się dwie tendencje. Jedni uważali, że dekrety i wydawane nowe księgi otwierają możliwość jej pogłębienia na kolejnych etapach reformy według zasady: *Liturgia semper reformanda*. Drudzy byli zdania, że w kształcie liturgii nie powinno zmieniać się ani „joty lub kreski”, zanim nie zleci tego władza centralna Kościoła. To ostatnie podejście, połączone z jurydycznym rozumieniem liturgii, domino wało w krajach Europy za tzw. żelazną kurtyną, które nie dysponowały doświadczeniami ruchu liturgicznego i pośrednio nie były przygotowane na przyjęcie Konstytucji o liturgii. Te wspólnoty kościelne nawet po Soborze nie wyczuwały kolejnych etapów reformy, usiłując jej postanowienia przedłużyć w opóźnieniu przez *vacatio legis* wydawanych dekretów odnowy czy ksiąg liturgicznych. Ks. Blachnicki obawiał się przerostu tego nurtu legalistycznego w soborowej reformie liturgicznej oraz konkretnego zagrożenia w Polsce, iż dzieło tłumaczeń ksiąg liturgicznych i edycji dekretów posoborowych będzie realizowane przez jednego duchownego, którego w jego trudzie będzie wspomagała pracująca na pół etatu maszynistka- siostra zakonna. Tu też mają swą genezę inicjatywy ks. Blachnickiego, by grupy ekspertów w zakresie liturgii przygotowywały edycje w języku polskim ważnych dokumentów reformy, wspomagając w tym zadaniu Komisję Liturgiczną Episkopatu i kierując z jej mandatu procesem ich akomodacji na etapie duszpasterskich prób przyswojenia odnowionej liturgii. Realizacji tego dzieła miały służyć kościoły eksperymentalne, w których za zgodą miejscowego biskupa ordynariusza sprawowałoby się liturgię według ducha i przepisów reformy.

Już 3 III 1967 r. ks. Blachnicki, ks. Schenk, ks. Zielasko skierowali w imieniu Lubelskiego Zespołu Liturgistów za pośrednictwem biskupa lubelskiego Piotra Kałwy przez Przewodniczącego Komisji Liturgicznej bpa Jopa pismo do Konferencji Episkopatu Polski o traktowanie świątyń ks. jezuitów i kościoła akademickiego KUL w Lublinie jako kościołów eksperymentalnych do przygotowania dalszych etapów odnowy liturgicznej⁴⁰

Zarówno w tym wypadku, jak i w piśmie ks. Blachnickiego, napisanym w Krościenku n. Dunajcem dnia 24 VII 1969 r. do bpa Stanisława Jakiela Przewodniczącego Podkomisji Muzycznej Episkopatu, a informującym o działalności, za zgodą prymasa i miejscowego ordynariusza, Liturgiczno-Pastoralnego Ośrodka Doświadczalnego w Krościenku jako centrum intensywnego

⁴⁰ KCRŚŻ, teczka AL, Kościoły eksperymentalne, mps, s. 1-2; zob. Aneks 3.

duszpasterstwa liturgicznego w duchu soborowej odnowy⁴¹, nie chodziło o tzw. kościoły eksperymentalne w ścisłym znaczeniu. W tych ostatnich bowiem prowadziło się eksperymenty liturgiczne, polegające na stosowaniu nowych rytów przed ich wprowadzeniem do oficjalnych ksiąg liturgicznych. W wypadku polskich kościołów eksperymentalnych chodziło o duszpasterskie poczynania na podstawie przepisów liturgicznych już ustalonych, w trosce o należyte przygotowanie ich wprowadzenia w życie w okresie trwania tzw. *vacatio legis*. Celem tego było właściwe odczytanie przepisów liturgicznych, uświadomienie sobie i wyjaśnienie praktycznych wątpliwości z tym związanych, łącznie z próbą uchwycenia i rozwiązania problemów duszpastersko-formacyjnych. Działania te miały na uwadze wprowadzenie kapłanów i wiernych do nowej liturgii. Chodziło tu także o wypróbowanie pewnych rytów, których wprowadzanie dokumenty odnowy i księgi liturgiczne uzależniały od zwyczajów lokalnych.

Ks. Blachnicki, podobnie jak cały Lubelski Zespół Liturgistów, był zdania, że kościoły eksperymentalne są nieodzowne dla roztropnego wprowadzenia poszczególnych etapów soborowej reformy liturgicznej. Ich wyposażenie winno odpowiadać duchowi odnowy liturgii. Już 25 IV 1966 r. Zespół interweniował u bpa Kaławy w sprawie projektu realizacji ołtarza dwupoziomowego w kościele akademickim KUL, wskazując na niestosowność tego rozwiązania⁴² Ważne zadanie kościołom eksperymentalnym postawiła Podkomisja do Spraw Muzyki i Śpiewu w piśmie z dnia 26 VIII 1969 r. do bpa Jakiela (zm. 1983), proponując, by wszystkie melodie śpiewów mszalnych i nowe kompozycje liturgiczne przed zatwierdzeniem do użytku kultowego przeszły okres próbny w ośrodkach duszpasterskich. Już wcześniej (w r. 1965) zainicjowano systematyczne śledzenie i recenzowanie w Instytucie Muzykologii KUL nowych kompozycji liturgicznych z myślą o zapobieganiu szerzeniu się i przyjmowania utworów nie odpowiadających ustalonym kryteriom wartości muzycznej i liturgicznej⁴³ Nieco później (14 XII 1966 r.) ks. Blachnicki na spotkaniu Lubelskiego Zespołu Liturgistów wystąpił z propozycją, by zwrócić się do bpa Kaławy o poszerzenie w dwóch ośrodkach eksperymentalnych zakresu stosowania języka polskiego. Pełny wymiar rodzimego języka stosowano podczas mszy św. w czasie wakacji

⁴¹ KCRŚŻ, teczka AL, Ośrodek doświadczalny Krościenko, mps, s 1; zob. Aneks 4.

⁴² KCRŚŻ, teczka AL, Kościoły eksperymentalne, mps, s. 1-2.

⁴³ KCRŚŻ, teczka AL, Protokół sesji z dnia 14 XII 1966 r., mps, s. 1.

1969 r. w Krościenku na podstawie pozwolenia Prymasa Polski z dnia 2 VII tegoż roku.

W kościołach eksperymentalnych były przeprowadzane próby sprawowania najlepszych form liturgii. Zakres tych prób obejmował wzorce duszpasterskie, uwzględniające zalecenia liturgiczne i nowe modele kultowe, takie jak celebrecja Liturgii Słowa czy koncelebra kapłańska. Promowaniu tej ostatniej praktyki poświęcono dużo miejsca na spotkaniach Lubelskiego Zespołu Liturgistów w r. 1967. W regulowaniu praktyki koncelebry ze strony poszczególnych biskupów zaznaczyła się pewna powściągliwość. Zezwoleń udzielano raczej rzadko, traktując je jako pewnego rodzaju przywilej z okazji nadzwyczajnych uroczystości. Lubelski Zespół Liturgistów odwoływał się do motywacji teologicznej, wskazując, że koncelebra unaocznia jedność kapłaństwa. Doświadczenie wskazuje, że koncelebra odpowiednio przygotowana stanowi zarówno dla wiernych, jak i samych kapłanów pozytywne przeżycie religijne; akcentuje jeden ołtarz i jedno kapłaństwo. Na spotkaniu Zespołu 10 I 1967 r. przygotowano Memoriał do Episkopatu Polski w sprawie poszerzenia koncelebry. Opracował go ks. Zielasko. W propozycji tej przedłożono prośbę o koncelebrę w czasie wakacji kapłańskich, w miejscach pielgrzymkowych, przy katedrach i w seminariach.

5. APOSTOLAT LITURGICZNY

Jedną z ciekawych propozycji, którą proponował ks. Blachnicki wraz z Lubelskim Zespołem Liturgistów było tworzenie Ośrodków Diecezjalnego Apostolatu Liturgicznego, które służyłyby pomocą reformie liturgicznej w diecezjach. Te ośrodki pastoralne miały grupować wokół kapłana-duszpasterza, prowadzącego wzorcowe duszpasterstwo liturgiczne w swoim kościele, zespół kapłanów szczególnie zainteresowanych odnową liturgii. Ośrodek taki miał być pewnego rodzaju terenem doświadczalnym dla wypróbowania metod i środków realizacji odnowy liturgicznej. Stanowiłby on także przykład właściwego duszpasterstwa liturgicznego. Tu też mieli spotykać się regularnie apostołowie liturgii w celu przedyskutowania aktualnych jej problemów i projektów, które mogły być przedstawione Diecezjalnej Komisji Liturgicznej. Ks. Blachnicki jako duchowy przewodnik formacji polskiego laikatu kładł nacisk, by przy ośrodkach apostolatu liturgicznego dążyć do uformowania grupy świeckich apostołów i pomocników odnowy liturgicznej. To centrum lokalne miało zainteresowanym dostarczyć materiałów pomocniczych dla odnowy liturgicznej: komentarzy, biuletynów, nut ze śpiewami, propozycji

do homilii, katechez czy wzorów godzin biblijnych lub nabożeństw słowa Bożego.

Oprócz diecezjalnych Apostolatów Liturgicznych powinien istnieć centralny ośrodek o charakterze koncepcyjno-redakcyjnym, który dostarczałby wzorów pomocy duszpasterskich opracowywanych według zasad reformy oraz pośredniczył w upowszechnianiu doświadczeń i materiałów w poszczególnych diecezjach. Ks. Blachnicki był zdania, że brak takiego ośrodka ogólnopolskiego opóźnia dzieło wprowadzenia reformy i grozi spłyceniem jej ducha do wymiaru zmian rytualnych.

Mając na uwadze wzorzec takiego ośrodka, ks. Blachnicki zaprosił Jeana Baptist Molin FMC z Paryża, by omówił funkcjonowanie francuskiego Centre National Pastorale Liturgique, które od r. 1943 kieruje sprawą duszpasterstwa liturgicznego w tym kraju. Praktycznym wnioskiem tego referatu, obok poznania struktury, działalności i inicjatyw paryskiego Centrum, była uchwała Lubelskiego Zespołu Liturgistów, by nawiązać ścisłą współpracę ze znaczącymi instytutami liturgicznymi w Zachodniej Europie (Paryż, Rzym, Trewir), referując na spotkaniach ich inicjatywy liturgiczne w zakresie reformy soborowej. Takie też informacje będą dość często pojawiały się na spotkaniach⁴⁴ Do sprawy utworzenia Krajowego Centrum Apostolatu Liturgicznego powrócił ks. Blachnicki na spotkaniu 13 XII 1967 r., referując swoją rozmowę z prymasem Wyszyńskim w sprawie erygowania takiego instytutu. Niestety, na przeszkodzie w realizacji takiego projektu – według opinii prymasa – stał brak stałego funduszu na zorganizowanie i prowadzenie takiego ośrodka.

Podjęta w Lubelskim Zespole Liturgistów pod kierunkiem ks. Blachnickiego inicjatywa tworzenia Diecezjalnych Ośrodków Apostolatu Liturgicznego spotkała się z rezonansem w diecezjach. I tak w Poznaniu pod kierunkiem ks. S. Hartlieba i ks. Romana Michałka powstała grupa Apostolatu Liturgicznego, w której zaangażowanych było 20 młodych kapłanów. Podobne kapłańskie kółko liturgiczne założono w 1963 r. w Katowicach. W r. 1967 liczyło ono 28 księży. Te diecezjalne grupy pogłębiały swoją znajomość liturgii podczas własnych spotkań, na których wygłaszane były referaty, a także dyskutowały propozycje realizacji reformy liturgicznej i projekty materiałów do synodu diecezjalnego.

---

⁴⁴ Por. np. B. S n e l a, *Odnova liturgiczna w NRD*, CT 37(1967), f. 1, s. 164 n. Podczas 26 sesji Lubelskiego Zespołu Liturgicznego w dniu 7 XII 1971 r. ks. Blachnicki omówił wszystkie Krajowe Centra Apostolatu Liturgicznego we Włoszech, Francji, Austrii, Szwajcarii i Niemczech.

IV DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA W ZAKRESIE FORMACJI KAPŁAŃSKIEJ

Po ukazaniu się soborowej Konstytucji *Sacrosanctum Concilium* zrodziło się wśród księży zapotrzebowanie na interpretację zasad tego dokumentu oraz inicjatyw odnowy kultu, które wydawały rzymskie i krajowe gremia reformy. Zarówno prezentacja dokumentów odnowy liturgii, jak i edycja nowych ksiąg czy pojawiające się wątpliwości rubrycystyczne w interpretacji samej *praxis* liturgicznej wymagały doksztalcenia samych kapłanów. Już na spotkaniu Lubelskiego Zespołu Liturgistów 30 XI 1965 r. zapadła decyzja o redagowaniu „Biuletynu Odnowy Liturgicznej”, który duchowieństwu w Polsce ułatwiłby orientację w zakresie reformy liturgii i wprowadzenie w życie jej zasad⁴⁵ Projekt wydawania „Biuletynu” przedstawił ks. Schenk bpowi Jopowi, uzyskując od niego akceptację dla tego zamierzenia. Treść pierwszego numeru zaprezentował ks. Blachnicki podczas zebrania Zespołu 12 I 1966 r. Po wprowadzeniu drobnych poprawek maszynopis został zaakceptowany w całości⁴⁶ „Biuletyn” ukazywał się od stycznia 1966 r. w wersji maszynopisu (A 5) w objętości ok. 30 stron i nakładzie ok. 800 egzemplarzy. Kolportaż periodyku, którego redaktorem w latach 1966-1976 był ks. Blachnicki, prowadzili jego współpracownicy z Ruchu „Światło – Życie” W r. 1966 ukazało się pięć numerów „Biuletynu”, który od 1967 r. został na stałe włączony do kwartalnika „Collectanea Theologica” gdzie ks. Blachnicki zamieścił 74 opracowania. Zawartość jego uwzględniała cztery działy tematyczne: 1° Problemy odnowy, 2° Praktykę odnowy, 3° Kronikę odnowy i 4° Notatki bibliograficzne. Podczas 27 sesji Lubelskiego Zespołu Liturgistów 19 I 1972 r. wprowadzono w „Biuletynie” nowe działy problemowe: 1° Litera i duch, 2° Urzędy i służby, 3° Diakonia sztuki, 4° Liturgiczna wspólnota⁴⁷

Jedną z ciekawych inicjatyw wydawniczych ks. Blachnickiego była propozycja redagowania nowego czasopisma liturgiczno-pastoralnego pt. „Liturgia. Szczyt i źródło” Z zamiarem edycji takiego dwumiesięcznika formacyjnego o nakładzie 5-10 tys. egzemplarzy oraz objętości i formacie wzorowanym na

---

⁴⁵ KCRŚŻ,teczka AL, Protokoły sesji Lubelskiego Zespołu Liturgicznego za r. 1965, rps protokołu z dnia 30 XI 1965 r., s. 1.

⁴⁶ Tamże,teczka AL, Protokoły sesji Lubelskiego Zespołu Liturgicznego z r. 1966, rps protokół z dnia 12 I 1966, s. 1.

⁴⁷ Tamże,teczka AL, Protokoły sesji Lubelskiego Zespołu Liturgicznego z r. 1972, mps, protokołu z dnia 19 I 1972 r.

„Ruchu Biblijnym i Liturgicznym” wystąpił ks. Blachnicki 7 VI 1971 r. na XIII Zjeździe Krajowego Duszpasterstwa Służby Liturgicznej. Opierając się na uchwale 24 duszpasterzy KDSO, postanowiono wystąpić do władz kościelnych, a potem państwowych o pozwolenie na wydawanie dwu czasopism: pastoralno-liturgicznego dla duszpasterzy i pisma młodzieżowego dla zespołu służby liturgicznej. Dla tej inicjatywy ks. Blachnicki pozyskał bpa P. Latuska, który też wystosował odpowiednie pismo do prymasa o zgodę na edycję nowego czasopisma liturgiczno-pastoralnego dla kapłanów. Niestety, skierowana do bpa Latuska odpowiedź prymasa z 6 VI 1972 r. nie była pomyślna dla przedsięwzięcia. Kard. Wyszyński, powołując się na opinię Konferencji Episkopatu Polski, proponował rozbudowanie działu duszpasterstwa liturgicznego w kwartalniku „Ruch Biblijny i Liturgiczny” lub miesięczniku „Msza Święta” Prymas motywował swoje stanowisko rozproszeniem sił i kosztami edycji⁴⁸

W r. 1966 Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu zwróciła się do Lubelskiego Zespołu Liturgistów o przygotowanie książki, która miała być wprowadzeniem do liturgii, ujętej integralnie, tj. z historycznego, teologicznego i duszpasterskiego punktu widzenia. Omawiając formę i treść tej pomocy liturgicznej adresowanej do wykładowców tej dyscypliny, alumnów seminariów i duszpasterzy, ks. Schenk na spotkaniu Zespołu 22 II 1966 r. zaprosił wszystkich do współpracy w edycji. Ks. Blachnicki miał podać orientacyjny plan projektowanego dzieła i przygotować wskazówki metodyczne dla współautorów. Już przed końcem r. 1966 maszynopis pracy zbiorowej o objętości ok. 800 stron i z artykułami ok. 20 autorów był gotowy do druku. Redaktorami pozycji zatytułowanej *Wprowadzenie do liturgii* zostali ks. Blachnicki, ks. W. Schenk i ks. Zielasko. Praca o nakładzie 5000 egz. ukazała się w październiku 1967 r. Postawiła sobie ona za cel: „[...] odpowiednie wyrobienie liturgiczne duchowieństwa, zapoczątkowane w seminariach i zakonnych domach studiów, a następnie pogłębione i stale uzupełniane w pracy duszpasterskiej”⁴⁹ Ks. Blachnicki omówił tutaj konieczność odnowy liturgii oraz funkcje w niej słowa – wiary – sakramentu, a także realizowane już posługi: komentatora i ministrantów⁵⁰

---

⁴⁸ KCRŚŻ,teczka AL, Czasopismo liturgiczno-pastoralne, mps, s. 2. (zob. Aneks 5). Na s. 3 ks. Blachnicki podał skład Kolegium Redakcyjnego i jego proponowanych członków.

⁴⁹ *Od Redakcji, w: Wprowadzenie do liturgii*, red. ks. F. Blachnicki, ks. W. Schenk, ks. R. Zielasko, Poznań 1967, s. 7.

⁵⁰ Tamże, s. 19-56, 143-160, 167-181.

Swój wkład zaznaczył ks. Blachnicki także w przygotowaniu dwu skryptów z liturgiki dla studentów: *Wykłady z liturgiki*⁵¹ i *Materiały pomocnicze do wykładów z liturgiki*⁵², występując w tych pozycjach jako współautor pozycji i autor artykułów. Do grupy tych materiałów formacyjnych należą także redagowane przez ks. Blachnickiego *Pomoce dla formacji liturgicznej*, przygotowane przez Lubelski Zespół Liturgistów, a wydawane w latach 1973-1975 przez Warszawską Kurie Metropolitalną⁵³. W opracowaniu tym zebrano tłumaczenia najnowszej literatury związane z odnową posoborową liturgii, a także omówiono zasady formacji kapłanów i innych osób spełniających posługę liturgiczne.

Znaczącym był także wkład, jaki ks. Blachnicki wniósł w przygotowanie i wydanie skryptu dla studentów KUL, pomyślanego jako pierwszy tom podręcznika z liturgiki dla seminariów duchownych, a zatytułowanego: *Liturgika ogólna*⁵⁴. W opracowaniu tym ks. Franciszek podjął zagadnienie: *Liturgia jako zbawczy dialog*, omawiając teologię dialogu w liturgii, jego strukturę oraz sposoby realizacji w misterium kultu chrześcijańskiego⁵⁵.

W grupie konkretnych pomocy liturgicznych przeznaczonych dla kapłanów należy także umieścić redagowane przez ks. Blachnickiego w latach 1972-1976 na łamach periodyka „Ateneum Kapłańskie” komentarze i wzorce homiletyczne. Uwzględniały one cykle czytań mszalnych w zreformowanej liturgii, która w obfitości zastawiła dla wiernych stół słowa Bożego⁵⁶. W liście do red. ks. Wincentego Dudka z 6 IV 1976 r. ks. Blachnicki donosił o niemożliwości dalszej współpracy zaznaczając: „Ja osobiście redaguję wprawdzie bez przerwy różne materiały liturgiczne dla bieżących potrzeb duszpasterskich, ale nie ma mowy o wykończeniu ich w formie nadającej się do druku”⁵⁷.

Zarówno funkcja Krajowego Duszpasterza Służby Liturgicznej, jak i lawinowo rozwijający się Ruch „Światło – Życie” angażowały w pełni czas ks. Blachnickiego. Wymuszały one na nim przygotowanie licznych materiałów formacyjnych związanych bezpośrednio z duszpasterstwem tych kręgów.

⁵¹ Red. ks. F. Blachnicki i in., Lublin 1967, s. 205.

⁵² Red. ks. F. Blachnicki i in., Lublin 1970, s. 234.

⁵³ Zeszyt 1-9, Warszawa 1973-1975. Zeszyt 1 zawiera: *Pomoce dla liturgicznej formacji kapłanów*.

⁵⁴ Red. ks. F. Blachnicki i in., Lublin 1973, s. 349.

⁵⁵ Tamże, s. 95-136.

⁵⁶ KCRŚŻ,teczka AL, „Ateneum Kapłańskie”, Pomoce homiletyczne.

⁵⁷ Tamże,teczka AL, „Ateneum Kapłańskie”, Pomoce homiletyczne, Redakcja, mps, s. 3.

Te materiały formacyjne zajmują istotną część w grupie pomocy duszpasterskich⁵⁸, przygotowanych w ostatniej dekadzie jego działalności ewangelizacyjnej i prowadzonej przez niego misji społecznej oddanej Chrześcijańskiej Służbie Wyzwolenia Narodów.

V WNIOSKI PASTORALNE

Ks. Franciszek Blachnicki, charyzmatyczny twórca polskiej szkoły formacji laikatu, „apostoł nawrócenia i wewnętrznej odnowy człowieka i charyzmatyczny duszpasterz młodzieży” przyczynił się w sposób znaczący do zrozumienia teologii Kościoła – wspólnoty w nowej jego postaci, którą wypracował Sobór Watykański II.

Z jego inspiracji zrodził się specyficzny kształt życia oazowego na polskiej ziemi – napisał o nim papież Jan Paweł II. Swoje liczne talenty umysłu i serca, jakiś szczególny charyzmat, jakim obdarzył Go Bóg, oddał On sprawie budowy Królestwa Bożego. Budował je modlitwą, apostołstwem, cierpieniem i budował z taką determinacją, że słusznie myślimy o Nim jako o «gwałtowniku» tego «Królestwa» (por. Mt 11, 12).

1⁰ Jako teoretyk „dedukcji eklezjologicznej teologii pastoralnej” (ks. Henryk Bogacki) ks. Blachnicki wyczuwał świetnie, że głównym zadaniem współczesnego duszpasterstwa jest budowanie Kościoła żywego, czyli przejście od teologii Kościoła do praktyki jego urzeczywistniania we wspólnocie uczniów zmartwychwstałego Pana, „od eklezjologii do eklezjopraktyki” (ks. Czesław Bartnik).

2⁰ W latach 1964-1980 ks. Blachnicki rozwinął szeroką działalność na odcinku odnowy liturgii w Polsce. Sam był zdania, że liturgia jest szkołą życia chrześcijańskiego. Świadomy udział w misterium liturgii prowadzi bowiem ucznia Pana do wkorzenia w życie chrześcijańskie, ułatwia dochodzenie do dojrzałej wiary i wzrost pełnego człowieka oraz budowanie przez to nowej wspólnoty w Chrystusie. Ks. Blachnicki pisze:

W liturgii uczymy się nie tylko podstawowych postaw człowieka nowego, ale także stajemy się wspólnotą. Liturgia jest sakramentem i znakiem wspólnoty. Właściwie przeżywana promieniuje ona na otoczenie, jest źródłem nowej kultury.

---

⁵⁸ W i l c z y ń s k a, *Blachnicki Franciszek Karol*, s. 73-95.

3⁰ Założyciel Ruchu „Światło – Życie” był w Kościele posoborowym w Polsce czołowym mistagogiem liturgii, wskazując iż jej zmiany nie mogą ograniczyć się do wprowadzenia nowych obrzędów, ale winny zmierzać do kształtowania nowej mentalności i odkrywania tego misterium zbawienia. W nią człowiek musi wejść poprzez rozum, wolną akceptację i wiarę oraz posłuszeństwo Bogu. Wypracowany przez ks. Blachnickiego program formacji służby liturgicznej, wszystkich typów rekolekcji oazowych i stopnia formacji deuterokatechumenalnej, pomyślane są jako mistagogia, czyli wprowadzenie w rzeczywistość zbawczą, uobecnianą w Kościele i jego liturgii.

4⁰ Ks. Blachnicki jako teolog boskiej i ludzkiej rzeczywistości Kościoła, objawiającego swą naturę w liturgii, był zdania, że na jej tajemnicę należy patrzeć w świetle misterium Chrystusa Sługi. W samym pojęciu liturgii jest już zawarty rys służby, dlatego wszyscy spełniający jakieś role w jej misterium mają swą duchowość budować na archetypie diakonii Chrystusa Sługi. Wszelka też władza w Kościele winna być traktowana jako diakonia, czyli służebne uczestnictwo w misji Chrystusa Sługi.

5⁰ Teologia Chrystusa Sługi powinna kształtować świadomość i postawy kapłanów – celebransów misterium liturgii. Widzący nadchodzące czasy Kościoła ks. Blachnicki nie szczędził sił i swej wyobraźni w proponowaniu typów formacji kapłańskiej (sympozja, rekolekcje, eksperymentalne ośrodki duszpasterskie i diecezjalne centra apostolatu liturgicznego) oraz nowych celebracji, przez które współczesny kapłan buduje swoją duchowość i misję apostolską (koncelebra, nabożeństwo słowa Bożego, rewizja życia w zespole, wspólnota Liturgii Godzin i form osobistej pobożności). Sam kapłan jako Sługa Chrystusa ma czerpać z liturgii „źródła i szczytu życia Kościoła” moc duchową. Ona ma być fundamentem jego identyfikacji oraz posługi Chrystusowi i ludziom.

6⁰ Ks. Blachnicki, kapłan, żyjący na co dzień duchem misterium liturgii i Kościoła wspólnoty porywał i prowadził kapłanów polskich do radosnej posługi Chrystusowi Słudze, Kościołowi i braciom. Jego liczne inicjatywy służące zrozumieniu liturgii i przyjęciu jej ducha przez kapłanów i świeckich, nie zawsze zrozumiane przez współczesnych, stanowią dar dla Kościoła w Polsce. Korzystając z jego przemyśleń i opracowań liturgicznych, możemy dziś lepiej rozumieć i realizować aktualny, mistagogiczny etap wgłębiania się w celebrację misterium Chrystusa oraz strzeżenia tego charyzmatu, który prowadzi do wychowania nowego człowieka w Chrystusie, budowania nowej wspólnoty i szerzenia nowej kultury.

ANEKSY

I. Projekt kursu specjalnego Studium Pastoralnego KUL dla duszpasterzy służby liturgicznej opracowany przez ks. F. Blachnickiego

(KCRŚŻ, teczka 1, Studium Formacji Pastoralno-Liturgicznej, poszyt 1, s. 1-3).

1. Rozwijające się w Polsce w ramach posoborowej odnowy liturgii duszpasterstwo służby liturgicznej (schole śpiewacze chłopięce i dziewczęce, akolici, lektorzy, psalterzyści i kantorzy) – stwarza w naszych warunkach jedyną prawie szansę systematycznego formowania w szeregach młodzieżowych grup elitarnych, apostołsko zaangażowanych w środowisku, wychowujących powołania zarówno do stanu kapłańskiego i zakonnego, jak i do różnych form apostolatu świeckich. Duszpasterstwo to więc w dużej mierze może wypełnić lukę zaistniałą u nas wskutek braku katolickich organizacji i ruchów młodzieżowych.

2. Duszpasterstwo to posiada już swoją, na naukowych podstawach opartą, koncepcję, szczególnie programy i wypróbowane metody pracy duszpastersko-wychowawczej (metoda oazy rekolekcyjnej, ewangelicznej rewizji życia, dni wspólnoty służby liturgicznej). Wyniki stosowania tych programów i metod w wielu środowiskach są bardzo pomyślne i obiecujące. Zupełnie realną wydaje się w tej chwili szansa stworzenia w Polsce elitarnego katolickiego ruchu młodzieżowego, w oparciu o zespoły służby liturgicznej.

3. Sprawą naglącą i warunkującą rozwój tej akcji staje się jednak w tej chwili stworzenie odpowiednio przygotowanej kadry duszpasterzy służby liturgicznej, zwłaszcza na szczeblu diecezjalnym. Żadna chyba diecezja w Polsce nie posiada w tej chwili duszpasterza diecezjalnego służby liturgicznej, który posiadałby odpowiednie przygotowanie oraz mógłby poświęcić się tej sprawie zasadniczo i całkowicie.

4. Prawie wszyscy wykonują to zadanie wprawdzie z gorliwością i zamiłowaniem, ale dodatkowo, na marginesie innych zasadniczych obowiązków duszpasterskich, absorbujących większość czasu i sił. Wskutek tego możliwości, jakie stwarza duszpasterstwo służby liturgicznej, są tylko w małej mierze wykorzystywane, praca na tym odcinku jest prowadzona zadowolająco tylko w stosunkowo niewielkiej ilości parafii w diecezji. A przecież w czasach istnienia Akcji Katolickiej oraz organizacji młodzieżowych (Sodalicje

Mariańskie !) każda diecezja delegowała specjalnych kapłanów do pracy w młodzieżowych organizacjach na szczeblu diecezjalnym.

5. Dlatego byłoby rzeczą błogosławioną w skutkach, gdyby każda diecezja zdobyła się na wydelegowanie na razie przynajmniej jednego duszpasterza, który zająłby się wyłącznie, etatowo tym ważnym odcinkiem pracy. Dla tych kapłanów zaś Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej podjęłoby się zorganizowania specjalnego studium pastoralnego w oparciu o Instytut Teologii Pastoralnej KUL.

6. Studium to mogłoby być zorganizowane na zasadach następujących:

a) Księża zainteresowani wpisaliby się formalnie na studium pastoralne istniejące przy Instytucie Teologii Pastoralnej KUL. Jest to studium dwuletnie, dające uprawnienia studenta KUL (indeks, legitymacja), możliwość uzyskania magisterium. Zajęcia (5 wykładów, 1 godz. seminarium) odbywają się raz w tygodniu, we wtorki. Studium to dałoby duszpasterzom służby liturgicznej ogólną podbudowę i orientację teologiczno-pastoralną.

b) Dla studentów kursu specjalnego duszpasterstwa służby liturgicznej zorganizowano by jeszcze dwa dni zajęć dydaktycznych w tygodniu dodatkowo (poniedziałek i środa – względnie środa i czwartek) – jeden dzień wykładów oraz jeden dzień ćwiczeń. Studenci przebywaliby więc trzy dni w tygodniu w Lublinie, cztery dni natomiast mogliby poświęcić na duszpasterstwo służby liturgicznej w swoich diecezjach (np. prowadzenie kursów dla lektorów, spotkania z księżmi opiekunami służby liturgicznej w parafiach, prowadzenie dni wspólnoty służby liturgicznej, wizytowanie parafii itp.).

c) Wykłady dodatkowe, poza programem Studium Pastoralnego, obejmowałyby następujące przedmioty i zagadnienia:

psychologia rozwojowa,

psychologia wychowawcza,

pedagogika chrześcijańska,

metoda prewencyjna św. Jana Bosko (wykład monograficzny),

socjologia i socjografia duszp. (wybrane zagadnienia),

liturgika pastoralna,

śpiew i muzyka w liturgii,

teologia pastoralna szczegółowa: zag. wybrane,

(szczeg.: duszp. młodzieżowych grup elitarnych),

formacja służby liturgicznej (rozbudowane szczegółowo: zagadnienia historyczne, liturgiczne, pedagogiczne, duszpastersko-organizacyjne).

d) Ćwiczenia obejmowałyby:

seminarium naukowe (w jego ramach:

pisanie pracy dyplomowej z dziedziny duszp. służby liturgicznej, opracowywanie konspektów „godzin ministranckich” dla różnych poziomów z ćwiczeniami w grupach ministranckich, opracowywanie schematów rewizji życia z ćwiczeniami w grupach lektorów, badania terenowe nad stanem duszpasterstwa ministrantów w diecezjach (ankiety, badania socjograficzne) prowadzenie „dni wspólnoty” oraz rekolekcji dla służby liturgicznej metodą „oazy”, opracowywanie komentarzy liturgicznych.

7. Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej jest w stanie zapewnić w Lublinie dla ew. studentów kursu specjalnego duszpasterzy służby liturgicznej:

mieszkania

wyżywienie

pomieszczenia na wykłady i ćwiczenia

8. Sprawy finansowe dałyby się w zasadzie rozwiązać przez świadczenia księży-studentów, które by nie przekraczały wysokości świadczeń innych księży studiujących w KUL-u.

Lublin, 18 stycznia 1972 r.

II. Projekt opracowany przez ks. F. Blachnickiego w r. 1968.

Ośrodek Badawczo-Konsultacyjny przy Katedrze Liturgiki Instytutu Teologii Pastoralnej KUL

Regulamin pracy

(KCRŚŻ,teczka AL, Lubelski Zespół Liturgiczny)

A. Nazwa, natura i cel

1. Ośrodek Badawczo-Konsultacyjny przy Katedrze Liturgiki Instytutu Teologii Pastoralnej KUL (albo: Ośrodek Liturgiczny Instytutu Pastoralnego KUL) jest zespołem roboczym powołanym w ramach organizacji i koordynacji prac badawczych i popularyzacyjnych Katedry Liturgiki. Jako taki nie stanowi on odrębnej i samodzielnej jednostki organizacyjnej ani nie posiada osobowości prawnej.

2. Celem ośrodka jest:

- a) prowadzenie i inspirowanie badań oraz doświadczeń liturgiczno-pastoralnych, zwłaszcza związanych z realizacją soborowej odnowy liturgii w Polsce,
- b) działalność opiniodawczo-konsultacyjna w zakresie wszystkich problemów związanych z odnową liturgii,
- c) działalność redakcyjno-wydawnicza w zakresie naukowym i popularno-naukowym oraz w zakresie pomocy dla duszpasterstwa liturgicznego,
- d) inicjowanie i przeprowadzanie dyskusji na tematy związane z realizacją odnowy liturgii w Polsce przez organizowanie sympozjów, narad, konferencji itp.,
- e) działalność popularyzacyjna przez odczyty, wykłady i kursy.

3. Ośrodek spełnia rolę ogniwa pośredniego pomiędzy Katedrą i Zakładem Liturgiki Pastoralnej a terenowymi ośrodkami duszpasterstwa liturgicznego. Jego rola pośrednicząca wyraża się:

- a) w przekazywaniu ośrodkom terenowym rezultatów pracy naukowej Katedry Liturgiki,
- b) w przekazywaniu sugestii i zapotrzebowań terenu odnośnie kierunków prac i badań naukowych Katedry.

Ośrodek stara się współpracować z Komisją Liturgiczną Episkopatu oraz Diecezjalnymi Komisjami Liturgicznymi.

B. Członkowie

1. Członkowie OBK dzielą się na:

- a) pracowników etatowych,
- b) współpracowników stałych,
- c) współpracowników-kandydatów,
- d) współpracowników korespondentów.

2. Współpracownikami stałymi są pracownicy naukowcy, wykładowcy lub studenci-doktoranci, którzy w zasadzie mieszkają w Lublinie lub dojeżdżają tak często, iż mogą brać udział w bieżących spotkaniach i pracach OBK.

3. Współpracownikami kandydatami są studenci liturgiki ITP (będący członkami Koła Liturgistów).

4. Członkami-korespondentami są osoby wyrażające gotowość współpracy z OBK na drodze korespondencyjnej, czy to z własnej inicjatywy czy z inicjatywy ośrodka (np. recenzje, opiniowanie nadesłanych tekstów, wykonywanie prac zleconych).

C. Organizacja pracy

1. Całością prac kieruje kolegium złożone z 3 lub 4 osób wybranych przez spotkanie plenarne współpracowników stałych. Jeden z członków kolegium spełnia funkcję przewodniczącego. Do kolegium należy również sekretarz OBK. Głównym zadaniem kolegium jest ustalenie terminów i programów spotkań plenarnych. Kolegium zbiera się, ile razy jest to potrzebne.

2. Do kolegium poszerzonego należą ponadto kierownicy poszczególnych zespołów roboczych. Spotkanie kolegium poszerzonego odbywa się od czasu do czasu, gdy tego wymaga koordynacja pracy.

3. Wszyscy pracownicy etatowi i współpracownicy stali odbywają sesje plenarne raz w miesiącu.

4. Członkowie dzielą się na zespoły robocze według poszczególnych problemów i odcinków pracy. Każdy zespół ma kierownika wybranego przez sesję plenarną. Zespoły odbywają spotkania robocze przynajmniej raz w miesiącu i składają sprawozdanie ze swych prac na sesji plenarnej. Członkowie-korespondenci są typowani przez poszczególne zespoły robocze i są związani z ich pracą.

5. Wszelka korespondencja i wszelkie wystąpienia zewnętrzne odbywają się tylko za pośrednictwem kolegium.

6. Raz w roku należy zorganizować spotkanie z członkami-korespondentami.

D. Zespoły robocze

1. Praca bieżąca OBK dokonuje się w następujących grupach roboczych:

- a) zespół redakcyjny ogólny - członkami jego są członkowie kolegium ścisłego,
- b) zespół bibliograficzno-recenzyjny,
- c) zespół dla interpretacji prawnej dokumentów i rubryk,
- d) zespół dla tekstów i komentarzy,
- e) zespół dla katechezy liturgicznej i homilii,
- f) zespół dla formacji liturgicznej duchowieństwa i wiernych,
- g) zespół dla muzyki i śpiewu w liturgii,
- h) zespół dla sztuki sakralnej i paramentyki,
- i) zespół dla terenowych ośrodków duszpasterstwa liturgicznego.

2. Poszczególne zespoły układają regulamin, zakres i program prac przedkładają na sesji plenarnej.

III. Pisma Lubelskiego Zespołu Liturgistów do Konferencji Episkopatu na ręce Przewodniczącego Komisji Liturgicznej J. E. Ks. Biskupa F. Jopa w Opolu

(KCRŚŻ, AL, Zespół: Kościoły eksperymentalne)

W imieniu lubelskiego środowiska liturgicznego złożonego z pracowników naukowych Sekcji Pastoralnej Wydziału Teologicznego KUL, Instytutu Muzykologii KUL, członków Komisji Liturgicznej Diecezji Lubelskiej oraz Ks. Jezuitów z Lublina zwracamy się z prośbą o zezwolenie na traktowanie kościoła ks. Jezuitów oraz kościoła akademickiego w Lublinie jako kościołów eksperymentalnych dla przygotowania etapów odnowy liturgicznej w Polsce.

Treść eksperymentów, uzgadnianych za każdym razem z Komisją Liturgiczną Episkopatu, sprowadzałaby się w zasadzie do wypróbowania tych zmian liturgicznych, których ogólne wprowadzenie w Polsce byłoby przewidywane przez Konferencję Episkopatu. Doświadczenia bowiem wykazują, że wprowadzenie zmian bez uprzedniego ich wypróbowania w pewnych środowiskach ujawnia czasem braki czy nieścisłości, które trzeba potem korygować lub uzupełniać. Uprzednie doświadczenia ułatwiłyby również przygotowanie szczegółowych instrukcji wykonawczych i pomocy duszpasterskich, które mogłyby być publikowane równocześnie z dekretami wprowadzającymi zmiany.

Eksperymenty, o charakterze, jak wynika z powyższego, raczej duszpasterskim, byłyby przeprowadzane pod okiem zespołu specjalistów, którzy o ich wynikach przesyłaliby szczegółowe sprawozdanie Komisji Liturgicznej Episkopatu.

W tej chwili przedmiotem eksperymentu byłoby wprowadzenie języka polskiego do liturgii w pełnym wymiarze w myśl uchwały Konferencji Episkopatu Polski z 27 X 1965 r. oraz 3 V 1966 r., oraz wypróbowanie nowych melodii do śpiewów celebransa w języku polskim i modlitwy wiernych.

W przekonaniu, że powyższe zezwolenie przyniosłoby wielką korzyść sprawie realizacji liturgii w Polsce prosimy o pozytywne załatwienie prośby.
Lublin, dnia 7 III 67 r.

W imieniu Zespołu Liturgicznego
Rektor kościoła Ks. Ks. Jezuitów
Duszpasterz kościoła akademickiego

IV Prośba do bpa P. Kałwy i Konferencji Episkopatu Polski

J.E. Ks. Biskup

Piotr Kałwa

Ordynariusz Diecezji Lubelskiej

Przesyłamy w załączeniu prośbę lubelskiego zespołu liturgistów w sprawie eksperymentów liturgicznych z prośbą o aprobatę projektu i jego skierowanie według kompetencji do Konferencji Episkopatu przez Komisję Liturgiczną.

W imieniu zespołu:

Ks. dr Wacław Schenk

Ks. dr Rudolf Zielasko

Ks. dr Franciszek Blachnicki

Lublin 7 III 1967 r.

V List ks. Blachnickiego do ks. bpa S. Jakiela

(KCRŚŻ,teczka AL, Zespół: kościoły eksperymentalne, Ośrodek doświadczalny Krościenko)

Ks. Franciszek Blachnicki Krościenko n/D, dn. 24.07.1969 r.

Krościenko n/D

ul. Kościuszki 28

Ks. Biskup Stanisław Jakiel

Przewodniczący Podkomisji Muzycznej Episkopatu
Przemyśl

Czcigodny Księżu Biskupie!

W Krościenku n/D działa w okresie wakacji ośrodek liturgiczno-pastoralny związany z lubelską Katedrą Liturgiki Pastoralnej.

Za zgodą Ks. Prymasa i Biskupa Ordynariusza tarnowskiego sprawujemy w tym ośrodku liturgię już według nowego Ordo Missae 1969, aby przygotować materiały dla Komisji Liturgicznej przed wydaniem nowych instrukcji.

Między innymi chcemy także przygotować projekty polskiej wersji śpiewów liturgicznych nowego mszału rzymskiego.

Wyniki naszych doświadczeń chcemy przedyskutować na sympozjum liturgiczno-pastoralnym, które odbędzie się w Krościenku w czasie od 11 do 14 sierpnia b.r. O charakterze i programie tego sympozjum informuje pismo, którego odpis załączam.

Gdyby Ksiądz Biskup mógł zaszczyścić swoją obecnością to sympozjum, bylibyśmy bardzo wdzięczni. Rezultaty naszych prac chcielibyśmy przekazać Podkomisji Muzycznej we wrześniu, tu w Krościenku jednak można by przeżyć nową liturgię już zrealizowaną, dlatego jeszcze raz zapraszam serdecznie, w imieniu swoim i współpracowników, do wzięcia udziału w sympozjum.

Z wyrazami szacunku i oddania w Panu

(podpis odręczny ks. F. Blachnicki)

VI. List Prymasa Polski Stefana Kard. Wyszyńskiego do Ks. Bpa Pawła Latuska

(KCRŚŻ, teczka AL, Czasopismo liturgiczno-pastoralne)

Prymas Polski
Nr 1812/72/P.

J.E.
Biskup Paweł Latusek
Wrocław

Drogi Księżu Biskupie!

W związku z propozycją powołania do życia nowego pisma dla celów liturgicznych, proszę o przekazanie Osobom zainteresowanym Opinii Konferencji Episkopatu, że lepiej jest rozwinąć dział duszpasterstwa liturgicznego w jednym z wydawanych już pism teologicznych. Najlepiej by się nadawało do tego pismo „Ruch Biblijny i Liturgiczny” Można by też rozbudować ten

dział w wydawnictwie „Msza Święta” Wydawanie nowego pisma rozprasza siły i podnosi koszta wydawnicze.

Łączę wyrazy czci i oddania w Chrystusie Panu.

(podpis odręczny (+ Stefan Kard. Wyszyński)

(wydruk maszynowy + Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski)

FRANCISZEK BLACHNICKI ALS FÖRDERER
DER LITURGISCHEN FORMATION
DER PRIESTER IN POLEN

Z u s a m m e n f a s s u n g

Franciszek Blachnicki, der charismatische Begründer der polnischen Schule der Laienformation in der Bewegung „Licht und Leben”, war auch als Apostel der liturgischen Erneuerung unter den polnischen Priestern aktiv. In den Jahren 1964-1981 entfaltete er vielfältige Formationsaktivitäten und war davon überzeugt, daß die Liturgie die fundamentale Schule des christlichen Lebens darstellt: „In der Liturgie erlernen wir nicht nur die grundlegenden Haltungen des neuen Menschen, sondern werden auch zur Gemeinschaft. Die Liturgie ist Sakrament und Zeichen der Gemeinschaft. Richtig erlebt, strahlt sie auf die Umgebung aus und wird zur Quelle einer neuen Kultur” Franciszek Blachnicki verwies auf die Notwendigkeit, zuerst den Priestern ein neues liturgisches Bewußtsein zu ermöglichen, und betonte, daß es das Ziel der Liturgie sei, eine persönliche Begegnung mit Christus in der wahren Gemeinschaft der lebendigen Kirche zu ermöglichen. Deshalb darf der Prozeß der liturgischen Erneuerung nicht mit bloß zeremoniellen und kultischen Veränderungen gleichgesetzt werden, sondern er muß zur vollständigen Mystagogie führen, d.h. zur Einweihung in das Mysterium Christi als Diener, zusammen mit der Übernahme der Mission der Hingabe an den Vater im Heiligen Geist nach Seinem Vorbild.

Die dem Archetyp der Diakonie Christi als Diener entsprechend herausgebildete Eigenschaft des Dienstes muß die Spiritualität der Zelebranten und all derer charakterisieren, die in der Liturgie irgendwelche Dienste übernehmen. Franciszek Blachnicki hat zahlreiche Formen der liturgischen Formation für Priester organisiert, z.B. liturgische Exerzitien in Oasenform, Lebensrevision in der Gruppe, Wortgottesdienst und Konzelebration. Zu seinen wichtigen Initiativen gehörte die Gründung eines „Lubliner Liturgikerkreises” an der Katholischen Universität Lublin in den Jahren 1965-1972. Unter seiner Redaktion erschienen von 1966 bis 1976 das „Bulletin für Liturgische Erneuerung” sowie liturgische Lehrbücher und zahlreiche Formationshilfen für Priester und Laien, die die Liturgiereform in Polen förderten.

Als Landeseseelsorger des Liturgischen Dienstes (1967-1981) hat Franciszek Blachnicki die Konzeption und Methode der nachkonziliären Formation des liturgischen Dienstes erarbeitet und 20 Kongresse für diese Diözesaneseelsorger organisiert. 1973 gründete er ein „Studium für Pastorale und Liturgische Formation”, das seit 1984 mit der Katholischen Universität Lublin verbunden ist und sich die pastorale Formation von Jugendgruppenleitern zur Aufgabe gestellt hat. Die Überlegungen und Arbeiten von Franciszek Blachnicki können das Verständnis der Mystagogie als einer wesentlichen Aufgabe der liturgischen Reform auf ihrer gegenwärtigen Stufe erleichtern.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich